

L. IV. - 1960
ŠTEV. 1-2

JANUAR
FEBRUAR

MLADIKA

MLADIKA

1960

Štev. 1-2

IZHAJA VSAK MESEC
RAZEN V JULIJU IN AVGUSTU

Uredil

JOZE PETERLIN

VSEBINA

Mirko Javornik: Roža na grob Ivanu Preglju	1
Danilo Lovrečič: Trebče, naša nova župnija na Krasu	2
Vinko Beličič: Velik umetnik in čist človek	3
France Prešeren: Magistrale	3
Martin Jevnikar in Jože Peterlin: Naša kulturna delavnost	4
Jože Peterlin: Slovenski gledališki in filmski umetniki so gostovali v Trstu	5
Franc Jeza: Adamova skrivnost	6
Franc Jeza: Nova tlaka slovenskega naroda	7
Knjige goriške Mohorjeve družbe	8
Bruna Pertot: Da veš	9
Jože Peterlin: Dve predstavi SG	9
Dr. M. Starc: Izpuščaji na obrazu	10
Znamenje križa, Nasmeh, O čiščenju tal	10, 11
France Gorše: Pismo iz Amerike	13
Marko Radovič: Kardinal Stepinac	14
Meddobje razpisuje nagrade	15
Maks Šah: Velika maša z mečem	16
Peter Urbanc: Kratek izlet na bližnji vzhod	17
Radio	18, 19
Danilo Orožen: Po naših knjižnicah	20
Danilo Lovrečič: Ko sem prišel na svet	20

Slika na naslovni strani: Prizor iz igre
»Dvanajst porotnikov«

Revijo izdaja in urejuje uredniški odbor. Uredništvo in uprava: Trst, via Trento 2 — Gorica, Riva Piazzutta 18

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Naslovno stran opremil ing. Fr. Piščanc

Poštni čekovni račun št. 11-975

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

Kaj menite o revijah

Že dolgo sem želela koga vprašati, ali smemo brati italijanske revije: Intimità, Grand Hotel, Confidenze, Annabella, Sogno, Supergiallo, Così itd. Večkrat kupujem in berem omenjene revije pa ne vem, ali jih smem brati ali ne. Včasih se mi zde slabe, včasih pa ne. Zato Vas prosim, da mi po Mladiki sporočite, kakšno naj bo moje zadržanje do omenjenih revij, če naj jih kupim in berem ali ne.

Sonja S.

Vicolo Castagneto - Trst

Ker že sami omenjate, da se Vam včasih zdi, da so kakšne gornjih revij slabe, pomeni, da ste tudi Vi v njih našli kaj spotakljivega. Gotovo

je, da mnoge revije prinašajo silno slabo čtivo v vsakem oziru. Od naštetih revij Vam moramo priporočiti samo Così, no pa tudi Annabella je običajno na mestu. Ne omenjate pa dobre revije Famiglia Cristiana, katero Vam naravnost priporočamo. Revij je danes vse polno in niso vse za vsakega. Zlasti je mnogo takih, ki preveč razgrevajo domišljijo mladih ljudi in prinašajo prav neumne črtice, nekatere pa so naravnost pohujšljive, saj se norčujejo iz vere in morale. Vsak dorasli človek ima toliko vesti, da se ta takoj oglasi, če ni kaj v redu. Zato naj Vam bo vest najboljši vodnik.

Roditeljski sestanek

Imam otroka na eni slovenskih nižjih šol. Tudi jaz sem se odzval vabilu in šel na roditeljski sestanek. Tudi sicer sem bil že nekajkrat v šoli, da sem povprašal po sinovem uspehu. A dovolite nekaj pripomb.

Roditeljski sestanki, če že so, bi morali biti prisrčno srečanje vzgojiteljev in staršev. Starši naj bi se počutili prijetno in naj bi šola naredila nanje čim lepši vtis. Zato bi morali biti roditeljski sestanki skrbno pripravljani. Tisti, ki zavod predstavljajo, naj bi bili prijetni, ljubeznivi, naj bi govorili lepo, tekoče in ne tako kot da pravzaprav ne veš, ali se jim ljubi ali ne. Mislim tu na vse. Ne zdi se mi prav posrečeno, da pred kopico staršev profesor razlaga dobre in slabe lastnosti otroka — kot bi bila to neka javna spoved. Včasih je materi in očetu to zelo mučno. Lahko bi to rešili na ta način, da bi bil profesor v razredu in bi posamezno hodili starši v sobo. Tudi ko greš izven roditeljskega sestanka v šolo vprašat o uspehu, te peljejo na nek hodnik, ki vodi — ne vem kam. Ali res ni mogoče dobiti na šoli poštene sobe za sprejem staršev? Zakaj jih ne peljejo v sobo, kjer so profesorji, saj se menda ni nad čem pohujševati v tej sobi.

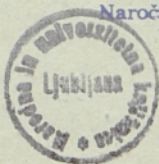
To sem napisal zato, ker Vam ne morem povedati, gospod urednik, kako mučno mi je to. Pri srcu mi je ugled slovenske šole. Ali moramo na vsak korak kazati svojo revščino in ubijati samozavest naših ljudi? Povejte mi, ali ni mogoče tu ničesar narediti?

R. A. - Trst

Objavili smo Vaše pismo, ker je aktualno in bo morda porodilo kako misel, kako odpraviti nedostatke, če jih je mogoče. Naše šole so v tesnih prostorih in je izrabljen skoraj vsak prostor za učilnico ali za shrambo šolskih pripomočkov in podobno. Zato pač ni mogoče razpolagati s kakimi lepimi prostori za sestanke s starši. Priznam pa, da bi bilo to zelo potrebno. O roditeljskem sestanku ste dobili zelo slab vtis. Morda je bil samo eden tak, ne morem verjeti, da bi bili vsi sestanki slabo pripravljeni, ker se zavedajo vsi, ki jih pripravljajo — kolikor vem — svoje velike odgovornosti. Je pa pravilno, da ste opozorili, kaj Vas in verjetno še koga moti. Gotovo vsak šolski zavod rad nedostatke odpravi, če jih le more.

Solnik

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

PZ 618/1967

MIRKO JAVORNIK

Roža NA GROB IVANU PREGLJU

Kdor ni vedel, da je bil in bo dr. Ivan Pregelj med Slovenci en sam, si ob pu-stem, plačnem naznanilu v poglavitnem ljubljanskem dnevniku ni mogel mi-sliti, da je zadnjo januarsko nedeljo v prestolnici Slovenije umrl največji sodob-ni slovenski pisatelj. Uradna domovina, ki sicer tako vneto ustvarja umetne, ce-nene veličine za sproti, ni marala k njegovemu imenu pristaviti niti njegovega edinega pravega poklica, ki je bil in bo navsezadnje samo njej v čast. Tu pri nas pa se mu seveda ni oglasil v spomin tisti srboriti pismouk, ki je komaj dober mesec poprej klical prav Pregljevo ime in mojstrstvo za pričo, da znajo on in njemu podobni tudi sami slovensko in še pisati po vrhu...

Snov za najbridkejšo izmed Pregljevih »Balad v prozi«, kakor jih je pisal pred davnimi leti! Zavpil bi iz groba morda še to, če bi šlo za koga drugega kakor zanj. Toda o sebi ni pisal balad, čeprav bi jih bil lahko dosti.

Menda ga ni umetnika njegove mere pri nobenem narodu na svetu, ki bi bil petnajst let zamolčevan in ki bi se ga bali sprejeti v uradno slovstveno zgodo-vino, četudi bi s tem odprli v njej nepopravljivo in sramotno vrzel. Preglja je doletelo tudi to. Njemu se je kot edinemu slovenskemu pisatelju primerilo še, da so ostanki njegovega dela morali iziti za mejo, čeprav jim ni bilo moč oči-tati drugega, kakor da jih je napisal on.

Vse to se je zgodilo umetniku, ki je slovensko književnost drzno in prepričljivo iztrgal iz jarma dušeče jokave nebogljenosti ter oblastnega, a tako borno preprostega kmetstva. Pregelj nam je dal prve prave moderne romane, ki jih ni bilo moč imeti za zastarelo posnemanje tujih zgledov. V povodnji jalovih, sleherni zagon dušečih himen o slovenski majhnosti je prvi pokazal veličino slovenskega človeka, brezimnega ali slovitega, v boju z zgodovino, z usodo, s samimi seboj in z Bogom in nam dopovedoval, da smo tudi mi otroci sonca in ne zgolj coklarji v večnem dežju na cesti, ki ne drži nikamor. »Tolminci«, »Plebanus Joannes«, »Peter Pavel Glavar«, »Zgodbe zdravnika Muznika«, »Smon-ca«, »Magister Anton« in vsa ostala nepregledna vrsta njegovih del — kaj so drugega kakor to?

Če bi ga bili sedanji uradni kritiki sposobni označevati, bi morali pisati, da je Pregelj bil pesnik slovenskega aktivizma. To bi moralo biti pri narodu, ki ga je tudi književnost oblikovala in ga še oblikuje v hlapca, neizmerno zasluženje, ne pa zamera.

A česa vsega Preglju kritika ni zamerila! Njegovo izvirnost, njegovo novost, njegovo razbijanje vsebinskih in oblikovnih oklepov, njegovo zavzetost za tisto, kar se mu je zdelo prav; njegov slog, njegov jezik, njegovo igrivo mojstr-stvo... Zamerili so mu njegovo vsestranost, ker je hkratu pisal za »boljše« in za navadne ljudi, čeprav je s tem dokazal samo, da resnični umetnik lahko da-je vsakomur, ne da bi ene krmil s črnim, druge z belim kruhom.

Zamerili so mu njegovo duhovno trpljenje iz razklanosti človeške nature, ka-kor da ne bi bila prav trpljenje in tragika pri umetniku najbolj spoštovanja in sočutja vredna. Zamerili so mu doslednost in zvestobo prepričanju, ki so jo hkratu pri drugih postavljali za vzgled. Skratka, zamerili so mu vse in to je pač usoda velikega človeka. Menda so mu še najmanj zamerili njegove prave napake, ki se jih je sam najbolj zavedal in svoje stvaritve nenehno in krčevito presnavljal in popravljaj, včasih celo na škodo.

Morda je bila tega dosti kriva njegova človeška skromnost. Bil je najbrž edini sodobni slovenski pisatelj, ki se ni nikdar spustil v noben tako imenovani in-

Trebče,

naša nova župnija na Krasu

Prijetno žvenketanje vrčev, ki jih kraške mlekarice z lahkoto vlečejo po pet, šest, ki pa so bili še zjutraj polni, se mešajo s toplo kraško govorico, ko iščem sedež v avtobusu. Kmalu hitimo po cesti. Lep je pogled na mesto in na morje, na istrske hribe, na dolino, kjer leže naše vasi. Nenadoma se odpre pred nami kraška planota, v ozadju griči z ostanki snega, ki se blišči v soncu. Nato hitimo skozi Bazovico, mimo borovcev mimo ograjenih kosov zemlje. Potem srečamo sive, nizke, celo neometane, a vendar tako drage domače hiše v Padričah. Na levi so gozdličji borovcev, med katerimi teče avtocesta, še kos lepe, ravne ceste, nekaj hiš, za njimi še druge, spomenik padlim, cerkev na desni — in smo prišli. Trebče!

To je eno najstarejših slovenskih naselij na Krasu. Pozdravimo nas lepa domačija in izredna gostoljubnost ljudi. Lepi so ti domovi in pričajo, da imajo ljudje smisel za lepoto in prijetnost lepega doma. Skozi »kalone« stopamo na dvorišča. Letnice na njih in na domovih pričajo, kako dolgo živijo že tu slovenski deda. Najbolj običajna imena med njimi so Kralji in Čuki. Mnogi vaščani so si sami prezidali in zidarsko olepšali domove.

750 prebivalcev, 277 hišnih števil, dve gostilni, slovenska ljudska šola s 34 učenci, cerkev z župniščem — to so Trebče. Bolj kot kmetije, so to domovi. Večina zemlje namreč ni bila razdeljena in pripada tržaški občini. Tako morajo ljudje po večini odhajati vsak dan v Trst za kruhom in se zvečer spet vračajo v svojo vasico.

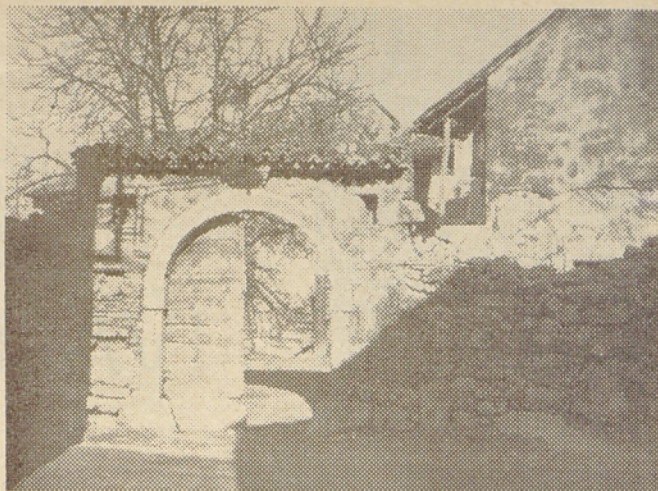
No, in ta ljubka vasica je postala naša nova župnija na Krasu. Predsednik republike je sicer že 30. julija 1959 izdal odlok o civilnem priznanju župnije v Trebčah, cerkveno pa je bila fara priznana že 5. dec. 1954, vendar smo prav proti koncu minulega leta tudi ostali Tržaški Slovenci videli, da je stopila nova fara v življenje.

Prvi župnik te nove fare sv. Andreja je postal gospod *Lojze Rozman*, skrben in blag gospod, ki živi s srcem in dušo s svojo duhovno družino in z neomajno vero gleda v bodočnost.

V cerkvi je za glavnim oltarjem slika Zadnje večerje, ki jo je naslikal znani slovenski slikar *Tone Kralj*.

Pred cerkvijo je spomenik padlim

Skozi kolone stopamo na dvorišča

Dokončal je to delo 22. nov. 1958. Umetnina ima na sebi vse značilnosti Kraljevega čopiča, vendar kaže, kako veliko pot je umetnik prehodil od nekdanjih svojih podob v cerkvah: v Tomaju, v Avberju, na Katinari, v Lokvah, na Sv. Višarjih in drugod. Če so podobe — da tako rečemo — bolj umirjene, pa so še vedno enako žive barve: čudovito je krvavordeče Jezusovo ogrinjalo, pa modra obleka. Izredno zgovorno je naslikano izdajstvo in strah v očeh Judeža Iškarjota, ki se s svojo mošnjo v rokah gubi, med vrati. Tone Kralj je izdelal tudi župnijsko zastavo. Cerkev krasi kip sv. Justa, ki ga je darovala tržaška stolna cerkev. Izdelan je bil leta 1700 in je bil prej v katedrali sv. Justa.

Pred cerkvijo na trgu je spomenik padlim. Na tem mestu je rasla nekoč velika lipa. Na kamenitih klopih pod njo so ob večerih in nedeljskih popoldnevih posedali vaščani. Tu je bilo središče vaškega življenja.

Tako spomenik spominja na vse: na padle, ki so darovali življenje za svoj narod in na tiste prelepe običaje, ki odmirajo v pozabo. Toži se nam po vsem tem.

DANILO LOVREČIĆ

ROŽA NA GROB IVANU PREGLUJ

tervju, kakor so z njimi tako radodarni njegovi zamočevalci. Ni govoril o sebi, govoril je iz sebe, o tistem, kar je ustvarjal, toda to s krvjo in s tragično prepričanostjo.

Ko so ga nekoč iz Gorice prosili, da bi jim poslal sliko za neko knjigo, je napisal tale odgovor: »Prijetelj, saj veš kako je z glumcem. Da je v igri kralj in za odrom glup. Zato me imej z knjige in ne sprašuj, kakšen je moj telesni obraz.« Najlepša, najresničnejša, najpretnostnejša fotografija, kar jih premore slovenska književnost!

Pregelj je bil pač prevelik, presvojevosten, preveč drzen in preveč nov za svoj čas in za njegove ljudi. Pritlikavcem je nerodno ob hrastu, zaradi tega se mu rajši ognejo. Tako so se ga ogibali in se ga ogibajo, ker slutijo, da bi še danes utegnil biti premočan pohujševalec k novemu v umetnosti in drugod.

Nas, ki se teh žalostnih resnic zavedamo, je ob njegovi smrti sram in ta svoj sram polagamo Ivanu Preglju kot bridko, trnjevo rožo na grob...

MIRKO JAVORNIK

VELIK UMETNIK IN ČIST ČLOVEK

Vinko Beličič

Radijski reporter Mitja Volčič je v svoje nedeljske oddaje uvrstil tudi zelo posrečena srečanja z vidnimi kulturnimi delavci na Tržaškem. V eni zadnjih oddaj je načel s pisateljem prof. Vinkom Beličičem razgovor, ki se nam zdi tako aktualen in tako tehten, da ga posredujemo našim čitateljem. Mitja Volčič je začel svoj razgovor nekako takole:

Te dni povsod na Tržaškem prirejamo Prešernove proslave. Ti vsakoletni sestanki z velikim pesnikom so dobro obiskani, ljudje pazljivo poslušajo govornikove besede in tudi pesni, ki jih nato deklamirajo. Ali to pomeni, da je Prešeren po sto in več letih še živ, ali je to zanimanje za pesnika iz Vrbe samo nadaljevanje dolgoletne tradicije, ki se je nihče ne upa pretrgati. Kaj pravite Vi o tem, prof. Beličič. Kot pesnik in kot govornik na Prešernovih proslavah bi to pač lahko najbolje ocenili.

Velik umetnik in čist človek je zmerom sodoben. Čist človek — to je zame tisti, ki se tudi v težkih razmerah in hudih preskušnjah ne vda in se ne omažežuje z oportunizmom. Tak velik umetnik in čist človek je bil Prešeren: prvi Slovenec, v katerem se je zgostilo trpljenje malega naroda v osrčju Evrope, njegov strah in up. Zato je Prešernov praznik obenem praznik slovenskega duha.

S tem ste pripeljali misel na zanimivo in nemirno polje. Zadnje čase smo lahko v tržaškem tisku zasledili polemiko o tem, kaj je slovenski duh. Prvi očita drugemu pomanjkanje tega duha, tretji zanika veljavo te trditve, četrti se vprašuje, kaj naj bi pravzaprav bil ta slovenski duh. In tu smo verjetno pri bistvu vprašanja. Kaj je slovenski duh in v kakšni obliki naj bi se kazal v slovensko napisanih delih? Kaj pravite vi o tem, profesor?

Na to ni lahko odgovoriti. Duha nekega naroda razodene njegova zgodovina. Kaže pa se ta duh v zavesti, da smo narod, da imamo svoje poslanstvo, da vemo, kaj v političnem in kulturnem pogledu hočemo. »Kar vriska, kar misli, kar joče, kar hoče domu, kot je to čudovito povedal Zupancič. Duha ne moremo istovetiti z jezikom. Lahko nekdo slovensko piše, a v neslovenskem duhu, lahko pa piše tudi v tujem jeziku, a v slovenskem duhu. Premalo smo doslej o tem konkretno razmišljali.

Zastavili smo prof. Beličiču seznam vprašanj naše kulturne ankete, pa nam je dejal, da kljub temu, da živi že petnajst let na Tržaškem, ni tržaški umetnik, temveč samo slovenski pisec izza meje in so mu torej nekatera vprašanja bolj odmaknjena. Bolj ga pa zanimajo taka, ki morda rojenemu Tržičanu ne pomenijo mnogo, n. pr. usoda, uspehi, nevarnosti, pomanjkljivosti slovenske književnosti. Vprašali smo ga, ali se mu zdi, da je slovenska književnost v nevarnosti.

Mnogi pojavi zadnjih let kažejo, da grozi slovensko književnost v domovini použiti takozvana jugoslovanska književnost. Podobna nevarnost nam je pretila že pred tridesetimi leti. A tedaj smo imeli pogumnega, odločnega in uglednega Josipa Vidmarja, ki se je takemu stapljanju postavil po robu. Danes Josipa Vidmarja ni moč več spoznati.

Pesništvo na žalost ni poklic, še pri velikih narodih težko, kaj šele v ozkem okolju in za pesnika, ki piše v jeziku malega naroda. To je v tem primeru samo drag hobby. Ste kdaj zaslužili s katero Vaših knjig, profesor?

Dve svoji knjigi sem izdal v Trstu na lastne stroške. Toda samozaložba je bridka stvar, poniževalna! Saj mora človek tisto, kar je najlepšega in najintimnejšega doživel

in napisal, prodajati sam kot običajno tržno blago, če hoče kriti stroške. Kdo bi pri tem mislil na dobiček! Najlepši trenutek je pač tisti, ko je knjiga razprodana. Omenjeni dve svoji deli sem tiskal v 200 oz. 500 izvodih. Dobitek se začneja pri višji nakladi — ali vem, na koliko odjemalcev lahko računam, ker mi je Slovenija, žal, zaprta. Skratka: o dobičku ni vredno govoriti, edino plačilo je zavest, da sem dal ljudem nekaj samega sebe.

Poleg piscev, ki žive v osrčju domovine, je po vsem svetu raztresena vrsta slovenskih umetnikov in kulturnih delavcev. Med drugim izdajajo bogato opremljeno in kvalitetno revijo »Meddobje«, izdajajo knjige in podobno. Kakšen je pravzaprav smisel tega dela?

Jedro literarnega dela v emigraciji je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu, ustanovljena spomladi 1954. Prav te dni je izšel prvi zvezek V. letnika njene revije »Meddobje«. Okoli »Meddobja« se zbira vse, kar je najboljšega zunaj Slovenije. V njem beremo to, kar danes piše slovensko pero, ker se zaveda, da je to njegova dolžnost. V Argentini je izšlo ta leta nekaj zelo dobrih knjig, ki bistveno dopolnjujejo to, kar izdajajo založbe v Sloveniji. S kolikimi žrtvami in s kolikim idealizmom skuša naša po vsem svetu razpršena emigracija nadaljevati izročilo največjih slovenskih duhov, o tem bi bilo moč veliko povedati. A prepustimo sodbo času: on razsoja brez strasti in torej najbolj pravično.

FRANCE PREŠEREN

Magistrale

Poet tvoj nov Slovincem venec vije,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale,
Iz srca svoje so kali pognale
Mokró cveteče rož'ce poezije.

Iz krajev niso, ki v njih sonce sije;
Cel čas so blagih sapic pogreš'vāle,
Obdājale so utrjene jih skale,
Viharjev jeznih mrzle domačije.

Izdihljaji, solzé so jih redile,
Jim moč so dale rasti neveselo,
Ur tēmnh so zatirale jih sile.

Lej, torej je blede njih cvetje velo!
Jim iz oči ti pošlji žarke mile
In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Naša kulturna delavnost

POGLED V PRETEKLO LETO

Razmišljamo, kako je z našo narodno in kulturno rastjo. Oziramo se nazaj in mislimo, kako bo jutri. Nekaj pregledov naše prosvetne in kulturne delavnosti nam bo dalo jasno sliko in dober odgovor. Tokrat se ozrimo na knjižni trg in prelistajmo kroniko slovenskih gledaliških prireditev.

TRŽAŠKI SLOVENSKI KNJIŽNI TRG V LETU 1959

V preteklem letu slovenski tržaški knjižni trg ni bil posebno razgiban. Tu ni nobene založbe, ki bi izdajala slovenska knjižna dela, zato nimajo tukajšnji kulturni delavci nobene spodbude in upanja, da bi mogli doma izdati svoja dela. Vse je navezano na samozaložbo, ki pa je le malokomu dostopna, saj ne obeta kakega posebnega uspeha. Zato je treba iskati založnikov zunaj Trsta.

Vodilna pisatelj, Boris Pahor in Alojz Rebula, nista v lanskem letu izdala nobene samostojne knjige. Zadnja leta je bil zlasti Pahor zelo delaven in nas je skoraj vsako leto presenetil s kakim delom, ki pa so razen enega vsa izšla v Sloveniji. Rebula je doslej izdal tri knjige, a le eno v Trstu. Pred nedavnim je dokončal nov roman, ki bo izšel pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani, pri Slovenski Matici pa mu že dalj časa leži drug roman in čaka natisa. S tema novima deloma se bo pisateljska podoba Alojza Rebule močno spremenila in izpopolnila.

Lani je končal svoj prvi roman *Franc Jeza*: Naslov mu je *Moč ljubezni* in je izšel v »Mladiki«. V njem je prikazal krdelo Slovencev, ki se preseli iz Panonije v Norik ter ljubezen med njihovim poveljnikom Gorazdom in hčerjo langobardskega poveljnika Celeie Magono.

Roman je zanimivo zgodovinsko delo, iz katerega diha čar davnine, takratnih ljudi in razmer. Pisatelj se je dobro poglobil v duha tiste dobe in ustvaril žive ljudi, z duševnim in telesnim življenjem. Njegovi ljudje so naravni, z napakami in krepostmi, dobri in slabi, brez pretiravanja na desno in levo. Spretno se je izognil idealiziranju, ki je tako pogost pojav pri zgodovinskih romanih. Brez dvoma spada Jezov roman »Moč ljubezni« med najboljše dela, ki so jih napisali lani tukajšnji slovenski pisatelji.

Drugi, ki je bil lani zelo delaven, je dramatik *Josip Tavčar*. Slovensko gledališče je pred kratkim uprizorilo njegovo najnovejšo komedijo *Nicky — zlati deček*, v kateri je osmešil današnje moderne pevce — kričače in nenasitni pohlep po denarju. Avtor je pokazal, da v denarju ni sreče, zlasti ne, če ni pošteno zaslužen. To je tista nit, ki spremlja vsa Tavčarjeva dela, tako *Prihodnjo nedeljo*, *Pekel je vendar pekel*, kakor tudi *Sanjače*, ki jih je lani oddajal Radio.

V tisku sta izšla dva Tavčarjера monologa. To je *Ogledalo*, ki ga je uprizorilo tudi gledališče, in *Slavospev poeziji*, ki je izšel v Jadranskem koledarju. V prvem je prikazal zapitega človeka, ki vidi svoje zgrešeno življenje kakor v ogledalu, drugo delo se godi v norišnici in junak Pavel razpravlja o poeziji, morali in vseh mogočih stvareh z norčevsko logiko.

Na zunaj sta bila lani manj delavna *Mirko Javornik* in *Vinko Beličič*, ki sta se oglašala največ na radiu s črticami, prizori in kritikami ter v argentinski reviji »Meddobjek«. Oba se odlikujeta po izbrusenem jeziku in slogu in po močni psihološki poglobitvi. Sem naj prištejem še *Nevo Rudolfovo*, ki je priobčila lani samo nekaj drobnih črtic, večinoma v Mladiki.

Mlajši in najmlajši pisateljski in pesniški rod se je pridno oglašal v treh revijah, ki redno izhajajo v Trstu. To je že omenjena »Mladika«, ki je namenjena družinam, dalje srednješolske »Literarne vaje« in osnovnošolski »Galeb« v Trstu, v Gorici pa »Pastirčeka«. V vseh teh listih, oz. revijah sodeluje cela vrsta pesnikov, pripovednikov in znanstvenikov, izmed katerih so se nekateri že lepo uveljavili, drugi pa počasi rastejo do svoje umetniške podobe. Njihovih imen ne moremo navajati, ker jih je preveč

in ker so javnosti več ali manj znani, saj menda ni slovenske hiše na Tržaškem, kjer bi ne imeli vsaj ene izmed teh revij.

Nekak zbornik poljudno - znanstvenih razprav in leposlovnih prispevkov je *Jadranski koledar*, ki je najboljše naša lanska slovenska knjiga, kar jih je izšlo v Trstu. Njegova vsebina je razgibana in mnogovrstna, na leposlovnem polju pa so v njem zbrani pesniki in pisatelji od nestorja Andreja Budala, preko Borisa Pahorja in Josipa Tavčarja do Filiberta Benedetiča in Miroslava Košute. Tudi Koledar je nekako ogledalo tržaške leposlovne dejavnosti.

Posebej je treba omeniti knjige Goriške Mohorjeve družbe s koledarjem, ki je skupen za Korošce, Goričane in Tržičane. Knjige niso sicer izšle na Tržaškem, vendar jih lahko omenimo tudi v tem okviru tržaškega slov. knjižnega trga.

Izmed knjig je treba na prvem mestu omeniti *Mašno knjigo* dr. Ivana Vrečarja, ki prinaša na 1452 straneh molitve in cerkveno pesmarico. Tako obsežna nabožna knjiga že dolgo ni izšla v slovenskem jeziku.

Duhovska zveza je izdala v zbirki knjižice *Ples dr. Jožeta Prešerna in Mi in naši otroci* Ivana Teuerschuha. Obe sta pedagoške narave in izrazite poučne vsebine. Zgodovinsko-nabožno knjižico je izdal Peter Flander pod naslovom *Sv. Jožef. Zgodovina božje poti v Ricmanjih pri Trstu*.

Končno naj zaradi popolnosti omenim še ponatis drugega zvezka *Vsebin slovenskih leposlovnih del* Martina Jevnikarja.

To je slika slovenskega knjižnega trga v Trstu v preteklem letu. Ni posebno pisana, vendar toliko bogata, da ni treba biti nikogar sram. Odgovarja tržaškim slovenskim razmeram in potrebam in to je tudi dovolj.

MARTIN JEVIKAR

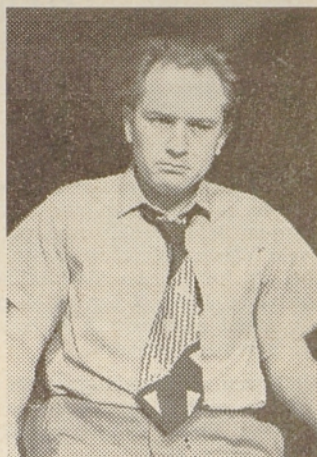
SLOVENSKO
GLEDALIŠKO
ŽIVLJENJE
V PRETEKLEM LETU

Kronika preteklega leta ne kaže tako bogatega gledališkega življenja med nami kot bi pričakovali. Več je folklornih nastopov, več pevskih in instrumentalnih prireditev, pa športnih in zabavnih srečanj. Gledališko življenje pa je gojilo predvsem slovensko poklicno gledališče, Radijski oder v posebni obliki radijske slušne igre, med nepoklicnimi gledališkimi skupinami pa Slovenski oder in dve gledališki družini: *Marijinega doma v Rojanu* in *Marijinega doma v ulici Risorta*. Razen tega so pripravili še nekaj manjših priložnostnih nastopov nekateri vaški odri in šolski otroci ter SKPD v Gorici.

Slovensko narodno gledališče, ki se je ob zaključku lanske sezone preimenovalo v Slovensko gledališče, je nadaljevalo svoje delo, kot ga je pričelo takoj po vojni v Trstu. Gledališče je sicer v prvi vrsti tržaško, vendar je mesto samo napolnilo z gledalci le nekaj predstav v mestnih dvoranah. Gledališče je potem začelo gostovati po manjših dvoranah v vaseh, kot na Kontovelu, Opčinah, Borštu, Sv. Križu in drugod. Razen tega pa tudi v Gorici in Kopru, Novi Gorici in še v več krajih zapadnega ozemlja Slovenije. Ta potovanja in majhni odri seveda zahtevajo od igralcev trdega napora in vztrajnega dela. Razum-

(Dalje na str. 15)

SLOVENSKI GLEDALIŠKI IN FILMSKI UMETNIKI SO GOSTOVALI V TRSTU

Na pragu novega leta so prispeli v naše mesto najboljši igralci ljubljanske Drame, igralci tiste najvišje gledališke ustanove, ki predstavlja raven slovenske gledališke kulture in velja že dobro desetletje za najboljša gledališča v Jugoslaviji. V zadnjih letih so bili ti naši dramski umetniki tudi v Franciji, na Poljskem, v Avstriji. Zato je razumljivo, da so tudi Tržaški Slovenci že težko čakali gostovanja. V avditoriju so zaigrali dvakrat Rose-Budjuhnovo igro »Dvanajst porotnikov«. Slovenska in italijanska javnost je mogla tako prisluhniti besedi in izrazu tega gledališča. Delo, ki so ga izbrali gostje, ni lahko. Zahteva velikih igralcev, dobre režije in zrelega občinstva. Prvo in drugo so prinesli gostje, tretje bi morali dati Tržačani. In zdi se, da se je v resnici spremenil tisti čas avditorij v en sam srčni utrip. Da je segla igra in beseda do zadnjih sten in napolnila prostor z živim življenjem.

To je bilo ponovno srečanje z Dramo. Gostovala je pred leti s »Hlapci« in »Matičkom«. Zdaj smo poslušali in gledali te igralce znova. Nekaterih tedaj v tem ansamblu še ni bilo. Poseben odnos do igre in posebej do Drame čuti človek, ki je že pred desetletjem spremljal to ustanovo in skušal v tiskani besedi beležiti izraz istih igralcev, režije in rasti naše gledališke kulture. Potem je bil stik za nekaj časa prekinjen in zdaj jih gleda znova pred seboj. Vse tiste znane in neznanne obraze, dozorelost in obetajočo mladost — in vzpon umetnikov.

Nič ne vidimo v zakulisje desetletja. Pred seboj imamo le to čudovito dvanajstorico odrskih oblikovalcev. In ko razbiram obraze, mi manjka Levar, Lipah, manjka Gregorin, Lojze Potokar... Na njihovih mestih so novi. In zdi se, da sedanji ravnatelj Drame, **Slavko Jan**, ki je tudi režiral »Dvanajst porotnikov«, išče s tankim posluhom ravnovesja med igralskim zborom, ki je dvignil nekoč Dramo v vrh umetniške zmogljivosti in novimi obetajočimi močmi, ki prihajajo. Zdi se, da skrbno spaja rod igralcev — lahko bi jih imenovali klasike našega dramskega gledališča, z najboljšimi oblikovalci mlajšega rodu. Ves igralski zbor je čudovito ubran in režiser Jan je znal izvabiti iz njega prelepo melodijo. Kljub izrazitim umetniškim prednostim posameznih igralcev, je vsa predstava ubrana. To je igra vseh in vsakega posebej. A nikdar le enega, pa če je še tak zvezdnik med njimi. Če je

dosegel Jan v režiji Cankarjevih »Hlapcev« do zdaj nečudovitejšo podobo tega slovenskega dela, kar smo jih videli, je v »Porotnikih« prestopil okvir narodne značilnosti in barvitosti in poglobil psihološki izraz, ustvaril iz skopega dejanja veliko dogajanje, dal teži igri brez besed in dal človečanski ideji pridih tople ljubezni. Gotovo spadajo »Porotniki« med najboljše režije Slavka Jana.

Igralski zbor sestavljajo umetniki, med katerimi so nekateri tudi najboljši slovenski in jugoslovanski filmski igralci in bi seveda našo mladino še mnogo bolj navdušili, če bi imela priliko gledati kdaj slovenske filme. Med njimi si v trenutku pozoren ob **Janezu Cesarju**, ki je menda starosta v tej družbi. Spomniš se vseh njegovih veselih, ljudskih tipov, ki jih je ustvaril na odru pogosto v narečni dikciji, njegovega Kalandra v »Hlapcih«, ki bo ostal klasičen lik tega junaka in spet množico podob malomeščanskih in mestnih ljudi, slovenskih in slovanskih, modrih severnjaških dedov in živahno klepetavih romanskih značajev. Vse tiste podobe so v trenutku pred teboj, ko ga gledaš zdaj, v njegovi zreli in dozoreli umetniški sili porotnika. In začuden obstaneš, kje jemlje toliko sile in tragičnega zanosa, obstrmiš ob zlomu — ob izredno močno odigranem prizoru, ko kot poslednji med porotniki klone pred zavestjo človeške odgovornosti — pred človekostjo. Cesar je velik in dozorel oblikovalec življenja.

Potem si pozoren ob najmlajšem, ki je verjetno **Andrej Kurent**. Že se je znal vživeti v krog klasikov, njegova gotovost izraza in kretnje je kar presenetljiva. Vse drugo bo zorelo z življenjskim zorenjem.

Starejšemu in mlajšemu rodu pa nekako v sredi podaja roko **Stane Sever**, igralec z božanskim darom. Misliš na njegove grofe in Matičke v »Veselim dnevu«, na Asmodeje v Mauriacu, na njegove like Daljnega vzhoda v »Krogu s kredo« in še na vse druge podobe, v katerih je dokazal še pred desetletji, kar je morala kritika zapisati: da je velik igralec. Severjeva igra je mirna in tiha, pa vendar mnogo bolj prepričljiva kot igra velikih, kričavih prizadevanj. Neznamenita kretanja, tiha koncentracija in mehka beseda — življenje od začetka predstave do kraja. Severjev porotnik v celoti prepriča enajstorico v svoje mnenje zagriženih ljudi. Nič ni neverjetnega in poklonjenega — in to je največje priznanje umetniku.

PREGLJEVA LITERARNA NAGRADA

Srednješolski odsek **Slovenskega kulturnega kluba** je imel svoj prvi literarni večer v letošnjem letu. Slišali smo pet prispevkov: **Novelo Vlaste Polojačeve**, pesmi in črtico M. Debeljuh, humoresko Matjaža Schartha in črtico Ivana Sirce. Večer je bil zelo zanimiv, vsak izmed nastopajočih je izrazil nekaj novega v svojem prispevku.

Ob koncu so navzoči glasovali o najboljšem delu tega večera. Prvo mesto je odnesel **Istrski motiv Vlaste Polojačeve**. Klub je nagradil to novelo, ki jo bomo tudi objavili v prihodnji številki »Mladike«.

Prvi literarni večer je bil prav na dan, ko smo komaj zvedeli za smrt našega pisatelja Ivana Preglja. Sklenili smo, da bomo v počastitev njega, ki nas uči pisanja in lepega, tako klenega jezika, odslej svoje nagrade imenovali po njem. Po Preglju. Naša pot za njim je še zelo negotova in jezik jecljajoč v primerj z njegovim lapidarnim izrazom.

S tem hoče mladina, ki se zbira v kulturnem klubu v Trstu, opozoriti na veliko delo pisatelja, ki je bil rejen v zaledju našega mesta in je upodabljal naše dede in očete, njihovo vero in trenutni obup, njihovo strlost in upor, njihovo upanje in vztrajnost. Neomajno vero hočemo črpati prav iz Pregljevih del.

Spet je med mlajšimi **Jurij Souček**, ki je prehodil pot od dobrega recitatorja narodne pesmi do radijskega igralka. V skrbni pripravi daje pridih rahle, a dobre karakternosti enemu izmed porotnikov.

S svojim močnim likom prispeva spet izredno barvitost predstavi Pavle Kovič. Od tistih zlomljenih Strindbergovih junakov, ki jih je nekoč ustvarjal, je sedanji njegov smeh in izrazita bojna podoba porotnika le stopnja v nove izraze. Njegov igralski prelom od smeha v strlost je mojstrska podoba temperamentnega oblikovalca.

Ob njem preseneča **Maks Furian**. Ne poznam drugih njegovih izrazov, toda ta porotnik je doživljen v mirnosti in z velikim notranjim ravnovesjem, ki narekuje poudarek besede, izraz obraza, zdaj hiter, zdaj umirjen korak. Furianov porotnik je enovita, živa podoba življenja z izrazitimi odtenki.

Sredi te družbe je živahni in nasmejani porotnik **Franceta Presetnika**, s tankim posluhom za razpoloženje in harmonijo predstave. Morda je manj v potankostih premišljen in izdelan, je pa bolj v širino in barvitost pogojen.

Med porotniki je tudi stari gospod, ki ga igra **Stane Potokar**. Dramatik mu je dal izredno malo besedila. In vendar je Potokarjev porotnik med tistimi, ki ves čas vabijo pozornost gledalca nase. Predvsem je to zaradi tega, ker igralec tudi brez besed živi od začetka predstave do kraja. Njegova naglušnost, njegov zapet suknjič, njegov korak in njegovo posedanje vse je zlito v čudovito enoto starega gospoda.

S svojo glasovno barvitostjo in zelo prodornim mimičnim

Adamova skrivnost

FRANC JEZA

Sonce je stalo najvišje na nebu in pripekalo na položna pobočja, po katerih je metalo senco le nekaj osamljenih dreves, okrog katerih so polegale ovce in kože ter leno prežvekovali. Na dnu široke doline se je vil plitev potok, obrobjen od ozkega sveže zelenega pasu oleandrovcev in pritlikavih, košatih palm, iznad katerega so se dvigale vrbe in posamezni, visoki topoli. Vse je umolknilo v opoldanski pripeki. Ovce niso več zblejale, še ptice se niso več oglasile. Škrjančki so izginili z neba in pelikani so dremali z glavo pod perutjo, stoječ na eni nogi v nizki vodi v senci grmovja. Le črički so godli kakor vedno in zdelo se je, da je postalo njihovo nenehno cvrčanje v tej opoldanski tišini, ki je zavlada v naravi, še močnejše in predirnejše. Srebrno listje topola nad Adamom je rahlo trepetalo v sapici, ki je pri tleh ni bilo občutiti, ali pa je šepetalo samo od sebe kakor ustnice, ki se pregibljejo v tihi molitvi.

Adam se je naslanjal s hrbtom na hrapavo skorjo debla, ki je vzbujala v primeri z razgretim zelenjem prijeten občutek hladu, ter držal noge v strugi, da mu je voda počasi tekla preko stopal. Poslušal je cvrčanje čričkov in rahel čum srebrnega listja nad seboj ter bil srečen. Čutil je, da je eno s to naravo in vendar njen gospodar, edini človek v njej. Zaradi njega in njegovih potomcev jo je Bog ustvaril pred davnimi vekovi in mu izročil oblast nad njo. Vse, kar je bilo v njej, je bilo njegovo. Nikogar ni bilo, ki bi mu jo ogražal, nikogar ni bilo, ki bi se ga bilo treba bati. To je bil nov svet in hudobije še ni bilo v njem.

Z izbrušenim robom školjke, ki jo je nosil privezano za pas, si je odrezal vrbovo šibo in si naredil piščal. Imel je dolgo rjavo brado, njegove oči pa so bile čiste in modre kakor pri otroku in v njih je bilo prav takšno strmenje nad svetom in prav tako veselje nad vsem, kar so videle. Ve-

izrazom, ter s skrbno zadržanostjo ustvarja **Jože Zupan** lepo podobo predsednika porote.

Lojze Drenovec ima tokrat oblikovati le sodnega slugo. In vendar lahko vsakdo opazi ob tej neznatni vlogi, kako jo lahko odigra igralec z bogato igralsko preteklostjo in tankim posluhom za gledališče.

Med starejši rod igralcev spada tudi **Ivan Jerman**. Njegov porotnik je premišljen in le tu pa tam vzvalovi v živem čustvu. Tudi Jerman nosi s seboj dragocene darove dolge življenjske igralske oblikovalne poti.

Boris Kralj igra svojega porotnika z dobrim jezikovnim in glasovnim izrazom ter z zelo mirno in samozavestno igro. Tudi delavski predstavnik je našel med porotniki v igri **Sandija Valiča** dober poudarek.

Najvišje slovensko dramsko gledališče, ki smo ga videli, je ponovno potrdilo svoj sloves in je dostojno predstavilo v Trstu slovensko gledališko kulturo. Za slovensko manjšino je to bogat vrelec samozvesti in prepotreben živ stik s slovensko duhovno kulturo, ki ga pa mora seveda prinesiti vedno le najboljša in samo najboljša umetniška skupina. Upamo, da ne bo treba več tako dolgo čakati na novo gostovanje Drame.

P. S. Zelo bi bili zadovoljni, da ne bi domači častilci s svojo neokretnostjo in pehanjem na oder, razbijali veličastnega in čudovitega vtisa predstave.

JOŽE PETERLIN

selo so se mu zaiskrile, ko je nesel piščal k ustom in rahlo zapiskal nanjo. Pelikan, ki je dremal v bližini, je potegnil glavo izpod peruti in stegnil visoki vrat ter se ozrl naokrog, leno in brez skrbi, ker je vedel, da je tam le Adam. Nobena druga stvar na zemlji ni tako piskala. Toda radovednost mu ni dala miru, da bi ne pogledal, nakar je potešen in pokojen spet vtaknil glavo pod perut.

Adam je tiho piskal sam zase in prijetno mu je bilo, ko je tako napolnil tišino s svojo prisotnostjo. Potem se je tudi tega naveličal, potegnil je noge iz vode in legel na hrbet, z glavo v senci na goli korenini drevesa. Zaprl je oči in prikazala se mu je Eva, z golim močnim in zagorelim telesom, kako kleči na tleh in v taktu tolče s kamnom po zrnju v izdolbeni skali. Zazelel si je, da bi bila pri njem in da bi tišino prekinil njen glas. Z zaprtimi očmi je mislil nanjo, in črički so pripevali njegovim igrivim mislim.

Nenadoma pa je odprl oči in prisluhnil. Zazdelo se mu je, da je prerezal tišino daljni človeški jok. Bilo je, kakor da je vsa narava prisluhnila temu tožecemu glasu v daljavi. Se črički so potišali svojo godbo in srebrno topolovo listje je kot okamenelo in ni več zatrepetalo. Zastalo je tudi Adamovo srce. To je bil Evin jok. Pomel si je oči, če ne sanja, toda vse okrog njega je bilo tako, kakor je v resnici. Potipal je drevo in bilo je, kakor je v resnici. V dotiku ni bilo nič sanjskega. Skočil je pokonci, si zaslonil oči pred sončnim bleskom in začel iskati Evo. Zdaj je že razločil njen obupno tožeči glas in tudi živali v čredi so ga razločile. Stale so v senci dreves, obrnjene v tisto stran, in čakale. Bilo je, kakor da so vse žive stvari otrpnile v pričakovanju nečesa groznega, ki se je bližalo z Evinim jokom. Adam je čutil, da se ga polašča strah, strah, kakor ga je občutil samo enkrat v svojem življenju, a to je bilo še prej, v tistem drugem življenju tam onstran, na katero je že skoro pozabil, ker ni hotel misliti nanj.

Odvrgel je piščal in se vzel na skalo, da bi bolje videl. In tedaj je že zagledal Evo, kako je tekla po ožganem golem pobočju proti njemu, in zaslišal je njené klice:

»Adam! Adam! Kje si?«

Sledil jim je spet pretresljiv jok. Adam je planil skozi grmovje, ne da bi se brigal za trnje, ki mu je paralo kožo, in za kače, ki so se zvite grele na soncu in so dvignjenimi glavami sikale za njim, ko je bežal mimo. Ko je tekel po pobočju med redkimi drevesi, so nekatere živali iz črede stekle za njim, potem pa so se obrnile nazaj, kakor da so začutile strah pred tistim, čemur teče naproti.

»Eva!«

Ko ga je zagledala, se je opotekla, kakor da so jo zapustile zadnje moči. Iztegnila je roke proti njemu in se izčrpana zgrudila na razgreto zemljo. Med tekom se je kar zelo razgalila, toda ona, ki je bila drugače tako sramežljiva, tega ni opazila. Klečala je na zemlji in skrivala obraz v dlaneh ter ihtela. Telo se ji je stresalo v krčih.

Adam je odvrnil palico in pokleknil k njej.

»Eva!«

»Adam! Adam!«

Eva je zahlipala, kakor da ji zmanjkuje zraka. Vrgla se mu je z obrazom na prsi in drgetala. Božal jo je po laseh, da bi jo pomiril. Tako je božal svoje prestrašene živali.

»Kaj se je zgodilo, Eva?«

Izjecljala je kakor otrok:

»Kaj... ja ubil... Abela!«

Bilo mu je, kakor da se je zamajal svet okrog njega, kakor da je ogromen rdeč plamen zajel vso dolino in v hipu upepelil vse lepe in dobre stvari v njej, ki so mu bile ljube. V njem je nastala ogromna praznosta, vse druge misli so se nekam izgubile, ostale so le grozne besede: Kajn je ubil Abela! Skušal je doumeti njihov pomen. Zdelo se mu je nemogoče, da bi bilo to resnica. Saj je bilo tudi današnje jutro tako kakor vsako drugo: Eva je tiho vstala z ležišča, ko so se pokazali v prvem svitu hrapavi obrisi votline; zadelala je mesto, kjer ga je dotedaj grelo njeno toplo telo, s kožami, ki so bile še tople ol njene toplote, in se tiho splazila z bosimi no-

Franc Jeza,

Nova tlaka slovenskega naroda

Te dni je bila dotiskana v Trstu zanimiva knjiga Franca Jeze »Nova tlaka slovenskega naroda«. To je socialno politična študija, ki jo je avtor skrbno sestavil in z dokumenti podprl. Pisana je z veliko ljubeznijo do lastnega naroda in z nemirnim iskanjem resnice.

Ko javljamo izid knjige, navajamo avtorjev predgovor v študijo. Franc Jeza v njem pravi:

»Ta knjiga se ni porodila iz nacionalnega šovinizma, ampak iz tragičnega spoznanja, da je slovenski narod danes kot še morda nikoli ogrožen v svojem obstoju. Avtorja je vodilo pri pisanju prepričanje, da se Slovenci danes lahko rešijo v bodočnost le pod pogojem, da pogledajo stvarnosti brezobzirno v oči, kajti samoprevara je prvi simptom narodne smrti.

Avtor si je v tej knjigi vzel za cilj, da poda čimbolj izčrpen, vpogled v ekonomsko stanje, v katerem se je znašla Slovenija v Jugoslaviji. Zato je njegovo gradivo predvsem iz števil. Te številke se ne bojijo demantiranja, kajti vzete so tako rekoč v celoti iz uradnih jugoslovanskih virov, statistik in poročil v ljubljanskem tisku.

Zato avtor lahko pričakuje samo objektivne popravke, ki podobe bistveno ne morejo izpremeniti, ali pa neobjektivno podtikanje; ni pa mogoče tega prikaza znanstveno ovreči.

Avtor se je med okupacijo že od prvih začetkov kot pripadnik krščansko-socialističnega gibanja vključil v Osvobodilno fronto.

To ga po vojni ni moglo obvarovati razočaranja nad načinom, kako je partija izkoristila osvobodilni boj slovenskega naroda, da se je polastila oblasti nad njim, likvidirala vsak demokratični pluralizem in dopustila, da Beograd izkorišča Slovenijo po mili volji.

To ji je omogočila med drugim likvidacija krščansko-socialističnega gibanja kot politične skupine in preobrazba OF iz koalicije političnih skupin v pomožno partijsko organizacijo, česar niso množice nikoli odobrile.

Očitku, da bi utegnili knjiga škoditi ugledu Jugoslavije med pripadniki naše manjšine, avtor odgovarja samo to, da resnica ne more škoditi nikomur razen tistemu, ki se je mora batiti.

Knjigo lahko dobite v tržaskih slovenskih knjigarnah, v prodajalnicah časopisov openskega tramvaja v mestu in na Opčinah. Lahko pa jo naročite tudi pri visateltju samem, na naslov: Franc Jeza, Trst (Trieste) — Opčine (Opicina), c. Prosecco, št. 20. Posebno tistim, ki bodo knjigo naročili iz inozemstva svetujemo, da se obrnejo naravnost na avtorja.

KNJIGE GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE

Vsako leto prihajajo Mohorjeve knjige in naše družine jih že težko čakajo ves mesec pred božičem. Seveda bi si želeli vedno kaj novega in aktualnega, po možnosti povest ali roman kakega domačega pisatelja, koledar, ki bi bil živ odraz našega življenja na Koroškem, Goriškem in Tržaškem. In še kako knjigo iz sodobne problematike življenja. Naj bi bile vse knjige te naše častitljive ustanove živ utrip našega slovenskega življenja in kot odmev velike in ustvarjalne sodobne delavnosti katoličanov v velikem svetu. Tako naj bi te knjige, ki so med redkimi slovenskimi knjigami, ki pridejo v naše družine in jih tudi bero, opravile vsako leto veliko poslanstvo slovenstva in katolištva. Pri tem mislim, da bi mogla Mohorjeva družba razpisati nagrado za izvirno slovensko literarno delo, mogla bi bolj razgibati in zajeti večji krog sodelavcev, prevzeti bi mogla vodilno kulturno poslanstvo med zamejskimi Slovenci, kar ji narekuje edinstveni položaj, mrčnjaštvo in mrtvilo povsod drugod in odgovornost.

Letos smo dobili **Koledar**, ki je sestavljen v tradiciji prejšnjih. V njem je dosti zanimivosti, čeprav pogrešamo še marsikaj aktualnega in dokumentarnega. Več slik poživlja vsebino, tako, da koledar ni enoličen.

V leposlovni Mohorjevi knjigi je letos dobil mesto **Matija Malešič**. Naslov njegove povesti je »**Škratno nebo na vzhodu in zahodu**«. Zgodba je zajeta v manjšem slovenskem mestu, vendar je odraz že neke pretekle dobe. Malešiča odlikuje zvestoba življenju, le da včasih težko najde pot k odrešitvi. Zdi se, da je v posameznih prizorih, vsaj nekaterih, močnejši kot v celotni zgodbi.

Tretja Mohorjeva knjiga pa je življenjepis francoskega svetnika **Janeza Vianneya**, ki je umrl pred sto leti. Življenje tega čudovitega svetnika je živ primer velikega človeka sodobnemu zmaterializiranemu svetu, kako lepo je živeti in delati za duhovne vrednote. Življenjepis je pisan živo in zanimivo.

Goriški MD želimo vedno večji razmah v prihodnjih letih.

DR. JAKOB UKMAR,

Tržaška sinoda

je prva slovenska knjižica, tiskana v letu 1960 v Trstu. Knjižica nas poljudno, a natančno seznaja s sklepi in priporočili, ki so bili sprejeti v jeseni na tržaški škofijski sinodi in so z nastopom tekočega leta postali obvezni. Prinaša nam radijske govore, ki jih je imel o sinodi starosta slovenskih duhovnikov, prelat dr. Jakob Ukmar, ki je nosil velik del bremena za pripravo škofijske sinode. Seznaja nas z nekaterimi odloki, ki živo posegajo v vsakdanje življenje in ne bo odveč, če tržaški Slovenci preberemo knjižico. Dobite jo pri slovenskih duhovnikih in v trgovini Fortunato pri Sv. Antonu Novem. Cena 50 lir.

gami k ognjišču ter podpihala žerjavico, ki je še tlela pod pepelom, da je zagorel svetel plamen in so sence veselo zaplesale po stenah votline. Kakor vsako jutro, je spekla kos mesa in pripravila kislih koreninic, in kakor vsako jutro je vsem trem napolnila torbe iz neustrojenih kosmatih koz s hrano in jih pospremila pred votlino ter gledala za njimi, vse dokler se niso ločili doli ob potoku. Abel je pognal svojo čredo ob potoku navzgor, Adam ob potoku navzdol in Kajn je zakoračil v hrib, da bi lovil divje živali. Vse je bilo dobro in kakor vsako jutro. Kako se je moglo zgoditi nekaj tako strašnega?

Eva je drgetala kot otrok, ki ga je dolgi jok utrudil, da nima več glasu in samo še ječi. Tiščala je obraz v njegove prsi in se ga krčevito držala, kakor da je le zato pretekla pod vročim soncem vso dolgo pot, da se ga oklene in si poišče pri njem zatočišče. Telo se ji je počasi umirjalo pod njegovim božanjem, a stokati ni prenehala. Bila je kot ranjena žival.

Vstal je, se razkoračil, jo nežno prijel okrog pasu in pod koleno ter se z njo na rokah napotil v smer, odkoder je pritekla. Ko se je utrudil, si jo je zavihtel na rame in stopil še hitreje. Sence so postale že precej daljše, ko je došel do prehoda čez potok, nad katerim je bila votlina. Položil je Evo na zemljo in ji pridvignil objokani obraz.

»Kje se je zgodilo?«

»Tam!«

Pokazala je z roko navzgor ob potoku in se stresla. Adam jo je pustil in stekel ob potoku navzgor. Dolgo pot je pretekel, preden je došel v ozko, zeleno in prijazno dolino, po kateri je potok veselo žuborel čez skale in je rasla sočna trava do kolen. Iz gozdov na pobočjih, ki so obdajali dolino, je vel prijeten hlad in sence gora so začele počasi legati čeznjo. Tedaj je spet zaslišal jok. Bilo je, kot da so se vsi glasovi narave danes strnili v obupni človeški jok. Zagledal je svoje tri hčere, ki so nesle v kože zavito Abelovo truplo in ihtele. Videl je njegove gladke zagorele noge v sandalih iz ovčje kože, ki so visele iz kožnate odeje in onemoglo nihale v neenakomernem ritmu hoje sester, ki so ga nosile.

»Položite ga na zemljo, da ga vidim!«

Rahlo so ga položile na travo, a kož si niso upale razgrniti. Razgrnil jih je Adam sam. Zagledal je modrikasto bel Abelov obraz. Oči so bile široko odprte, kakor v brezmejnem začudenju, a ena veča je bila vsa nabrekla in v dolgih svetlih laseh mu je lepela strnjena kri. Adam je pokleknil k trupu svojega sina, ga prijel za mrzle roke in ga dolgo gledal. Skušal se je spomniti, kakšen je bil ta obraz še zjutraj, kako je bil lep in prijazen. In zdaj se mu ne bo nikoli več nasmehnil. Bil je prvi človek, ki je umrl na Zemlji, in ta mrtvec je bil njegov sin, ljubki, dobri Abel, otrok, ki ni nikoli zajokal, ko je bil majhen. Samo krotko je zastokal, kadar je omahnil na šibkih nožicah, ko se je še učil hoditi, in padel na kamenita tla votline ali zadel z glavo v skalnat rob. Bil je krotek in ljubeč kot ptiček. Pohlevno je dopustil, da mu je Kajn jemal igračke, ki mu jih je napravil Adam, ali ki si jih je sam našel, pisane kamenčke in kose lesa, s katerimi se je vse dneve tiho in zadovoljno igral.

»Nikoli več ne bom slišal tvojega prijaznega glasu, nikoli več tvojega krotkega smeha, nikoli več me ne boš izpraševal: Oče, povej mi, zakaj je to tako? Zakaj sije sonce in kako daleč so zvezde? Včasih sem se jezil nad temi vprašanji, ki so me spravljala v zadrego, ker si ni bilo lahko izmišljati preprostih odgovorov nanje, ki bi ne izdajali mojega skrivnega znanja. A zdaj se mi stiska srce v spominu na to, da nisem bil vedno dovolj dober in prijazen s teboj. In zakaj te nisem jemal rajši s seboj na pašo? Potem bi se to ne bilo zgodilo.«

Potem je vstal.

»Kje je Kajn?«

Ob njegovem glasu so se hčere v grozi odmaknile.

Odgovorila je najstarejša:

»Ne vemo. Zbežal je v gore!«

Adam je molčal. Zadnjič se je ozrl na mrtvi sinov obraz, da si ga za vedno vtisne v spomin. Nato je spet pokleknil k njemu, ga večkrat nežno pobožal po obrazu in ga nato zagnil s kožo.

»Odnosite ga do votline in ga lepo pokopljite v zemljo! In tolažite mater!« je ukazal.

»Ali ti ne greš z nami?«

»Ne.«

Dvignile so mrtvega brata in odtavale z ljubim in žalostnim bremenom vzdolž potoka. Gledal je za njimi, a ni imel moči, da bi jim pomagal nositi svojega mrtvega sina. Ni smel pomisliti na to, da ga bodo položile v zemljo in da ga ne bo nikoli več videl.

»O Bog, o Bog!«

Očitajoče je pogledal v nebo, a bilo je prazno, samo prvi večerni oblaki so se zbirali na zahodni strani, kamor se je nagibalo sonce. Stal je in gledal, kakor da skuša predreti s pogledom temnečo sinjino in zagledati božje obličje.

»Ali je tudi to kazen za naš greh? Ali še ni dovolj, o Bog?«

Odgovora ni bilo, samo vrhovi dreves so se zamajali v prvi večerni sapi. Kot pijan je zataval po visoki travi navzgor po potoku. Hodil je in hodil, hodil je vso noč, da bi s hojo preglušil bolečino v sebi.

Zjutraj, ko je sonce vstalo izza gora in začelo ogrevati gorsko pokrajino, v katero je zašel, se je izčrpan zgrudil na vlažno zemljo pod drevo in zaspal. Zbudilo ga je opoldansko sonce, ki mu je slepeče sijalo v oči. Vstal je in šel naprej. Nagonsko je hodil v vedno isti smeri, vzpenjal se je po strmih pobočjih, da se je moral z rokami oprijemati skal in grmovja, da ni omahnil nazaj, in plezajoč na drugi strani navzdol je tipal z nogami za oporo. Včasih je obvisel na samih rokah. Tupatam je nagonsko zanesel v usta kislo koreninico, če jo je s prsti pri oprijemanju nehote izpulil, drugače pa ni čutil potrebe ne po jedi ne po pijači. Njegova duša je bila bolna in iskal je čim težjih telesnih naporov, da bi omamil glodajočo bolečino v sebi. Tako je hodil več dni in noči. Ni se menil za to, če je dan ali noč. Kadar je bil izčrpan, se je zgrudil in zaspal in to je bila edina uteha na njegovi poti. Ko se je zbudil, je vstal in zataval naprej.

Toda počasi se mu je zjasnilo v zavesti, da hodi v določeni smeri, in začel je prepoznavati pokrajino, v kateri se je znašel. Bila je razsežna visoka planota, porasla z redkim gozdom. Drevesa so bila nizka in skrivenčena od burje, z zapletenimi vejami, ki so spominjale na krčevito zvijajoče se roke obupanega človeka. Tupatam se je dvigal na planoti vrh, porasel samo z redkim nizkim grmovjem, med katerim so se bleščale bele skale kakor krpe snega ali iz zemlje šterleče črepinje ogromnih živali. Samo krokarji so letali nad samotno pokrajino, bili so njeni edini gospodarji. Bilo je, kakor da so se vse druge živali umaknile iz nje v prijaznejše in gostoljubnejše okolje. Ponoči je bilo hladno, da je Adam drgetal in iskal votlino, kamor bi se zatekel.

Ko je po eni takih noči, v kateri od mraza in gladu, ki se mu je začel oglašati, skoro ni zatislil očesa, spet posvetilo sonce, je spoznal, da je čisto blizu kraja, kamor je mislil, da se ne bo nikoli več vrnil in da ga je izbrišal iz svojega spomina. Ni se začudil, ker podzavestno je ves čas čutil željo, ki ga je gnala na tisti kraj. Spoznal ga je po čudnem grebenu, ki se je dvigal nad planoto v obliki dvojne kameline grbe. Sredi med obema vrhoma je ležala majhna skoro okrogla ravnica, porasla z visoko travo in nizkim grmovjem. Merila je le kakih dve sto korakov v premeru. Sredi nje se je dvigala še tretja grba, ki pa je bila mnogo manjša od vrhov na

(Dalje na str. 12)

Bruna Pertot

Da veš

Da veš, kako je tih večer
in prepelice v polju
so zaspale.
Meglice bele vstajajo
iz dolin,
potapljaajo se v njih
vrhovi snežni,
polja in gore;
in zdaj pri meni
vse je mrtvo, zapuščeno,
saj brez tebe
ubogo, ubogo je srce.

DVE PREDSTAVI SG

Vl. Levstik - H. Grün: Kastelka

Za zaključek preteklega leta je slovensko poklicno gledališče pripravilo predstavo »Kastelka«. To je roman Vladimira Levstika »Gadjegnezdo«, ki mu je dal dramsko obliko Herbert Grün. Dramaturg je snov zgostil, strnil dejanje in osredotočil dogodke okoli glavne junakinje. Odvzel je romanu časovno in krajevno obeležje in dal tako drami nek nadčasovni značaj, poudaril pa je življenjsko tragiko matere in žene. Drugi del je nekoliko preveč razvlečen in zato utruja. Zdi se tudi, da bi bila lahko Kastelkin zlom in katarza prepričljivejša, če bi bil ostal Grün zvestejši originalu, kajti prav tu se je najbolj oddaljil od romana. Sicer pa je dramatizacija zelo dobra, roman pa ima toliko lepote in etične globine, da je zaslužil popularnost, ki je bo v dramski obliki gotovo deležen.

Predstava je bila skrbno pripravljena. Režija **Jožeta Babiča** je tu znova pokazala, kako enovito, v sebi pretehtano, psihološko utemeljeno in v podrobnostih izdelano odrsko podobo zna ustvariti. Skrbno je pazil, da ni nikjer izstopal poudarek osebe. Rahli patetični slog, ki je tu in tam vabil igralca, da zaide vanj, je Jože Babič sproti skrbno niansiral, pri tem pa vendar ni opustil tistih rahlih poudarkov, ki so človeško topli in lepi in ki sproti vabijo človeka, da jim daje svoj pridih. Zdi se, da daje Jože Babič kot režiser svojo najmočnejšo noto tistim pretresljivim življenjskim usodam, ki so lahko kričeče, včasih pa nekje skrite, a so vendar gibalo življenja. Tiste finese Babičeva režija vedno znova presenetljivo lepo odkriva. V Kastelki pa je imel polno možnosti, da je prišla ta njegova ljubezen in pozornost do veljave.

Ob režiji, ki postavlja predstavo Kastelke med najboljše stvaritve tega gledališča, je presenetila **Nada Gabrijelčičeva** kot Kastelka. Skoraj začudeno se je človek spraševal, kako je mogoče, da je igralka na takem višku ustvarjalne moči že upokojena. Gabrijelčičeva odlikuje velika kultura govora in izraza, njena doživeta in nenavadno poglobljena igra. Ne vem, če je imela do zdaj kdaj priliko ustvariti tak močan lik žene, kot ga je lahko v Kastelki. Tu in tam je bil sicer glas šibkejši, včasih prehodi v razpoloženjih prehitri in še ne do kraja izdelani, a obvladala je položaj s svojo ostalo igro, predvsem z mimiko. Še najtežje mesto je imela v dolgem prizoru z vrvjo, a temu je delno kriv tekst, da je sila nekoliko splahnela. V celoti pa je bil to gotovo eden najlepših njenih življenjskih igralskih likov.

Ob bogati igri in bogatih dogodkih Kastelke so drugi igralci imeli sicer tudi važno vlogo in nalogo, vendar so bolj barvali in poživljali okolje in dom. Odlični sta bili obe podobi dekel, ki sta ju v mimiki in govoru čudovito lepo živeli Leli Nakrstova (ki se le z vokali in naglasi ne more sprijazniti), in Zlata Rodoškova. Umirjeno podobo Galjota je zaigral Stane Rastresen. Kastelkine sinove pa so odigrali Julij Guštin, Miha Baloh in Stane Starešinič. Posebno prva dva sta imela težko nalogo ob skopem besedilu. Stane Starešinič je imel več možnosti in je rešil svojo vlogo, le z rahlim recitativnim poudarkom. Močno vlogo Jele je dovršeno in doživeto podala

(Dalje na str. 12)

Izpuščaji na obrazu

Včasih se pojavijo na obrazu majhni izpuščaji. V začetku so neznatni, pozneje pa se jih pojavi več in več in to po vsem obrazu. Izpuščaji so gnojni. Včasih delno izginejo, pustijo pa za sabo rdečo piko. Nekateri sprašujejo, kaj je temu vzrok.

Naprosili smo zdravnika za nasvet in ta odgovarja:

Znaki, ki jih navajate, kažejo, da dotični boleha za takozvano **mladostno akno**. Najprej se mu pojavijo na obrazu črne pike, pozneje pa se mu pojavijo gnojni izpuščaji, ker je v bližini lojnih žlezic nastopilo vnetje. Pri akni pride do nepravilnega izločanja lojnic, toda zelo pogosto se pridruži še vnetje. Mladostna akna se pokaže najprej na obrazu, in sicer na čelu, na bradi, na nosu, na licu, nato na hrbtu, na prsih ali na ramenih. Opažamo, da akna kronično poteka, včasih gre na bolje, nato pa spet poslabša. Če se vprašamo o pravem vzroku tega kožnega pojava, moramo reči, da si še nismo na jasnem v tem pogledu. Domnevamo, da igra neko vlogo pri nastanku akne nepravilna prebava. Nekateri mladeniči tudi res tožijo, da imajo neredno prebavo, da jih boli trebuh ali da so včasih zaprti. Brž pa, ko se jim izboljša prebava, izpuščaji začasno izginejo, a se nato ob neredni prebavi spet povrnejo. Drugi pa nimajo nikakih črevesnih motenj, zato zauživajo včasih neprimerno hrano. Če pozneje hrano spreminijo, pa zapazijo izboljšanje svoje kožne bolezni. Pri dekletih opažamo, da ima neko vlogo pri pojavu akne tudi funkcija spolnih organov. Neročno je, če se na mestu, prvotnih črnih pik pojavijo gnojni izpuščaji, kar je posledica okuženja žlez lojnic. Pri zdravljenju mladostne akne posvečamo pozornost prehrani. V tem pogledu priporočam zmerno uživanje močnih jedi in maščob. Črtamo dražila, konzervirano meso (kot klobase, salame, mortadelo), pikantne jedi, razne likerje. Omejimo vino in slaščice. Za primer nepravilne oziroma težke prebave priporočamo kako čistilo. Priporočamo nadalje jogurt in mlečne fermente. Bolno kožo zdravimo različno. Pri navadni akni izpiramo kožo z alkoholom ali pa uporabljamo žvepleno milo, zato da omejimo izločanje lojnic. Pri gnojnih izpuščajih uporabljamo raztopino alkohola in salicilne kisline ali pa čisti alkohol, a samo v začetku. Pozneje uporabljamo druga mazila. Mazila, ki vsebujejo antibiotike, so včasih uspešna toda samo proti klicam, ki povzročajo vnetje; ker akne same ne odpravijo. Drži torej, da so lahko koristna samo v primeru vnetja in seveda samo takrat, ko jih rabimo. Pri zdravljenju akne je treba vplivati zlasti na prebavo, še posebno če je neredna. Drugače pa ne poznamo še nobenega takega sredstva, s katerim bi lahko za vselej odpravili ta kožni pojav, ki večkrat tako kvari estetiko obraza.

Dr. MILAN STARC

O čiščenju tal

Ce vidimo v kaki hiši lepa, svetleča se tla, imamo takoj vtis, da je vsa hiša snažna in urejena. Res pa je, da je čiščenje poda eno najtežjih del v hiši, kljub temu, da imamo danes na razpolago mnogo sredstev in pripomočkov, ki olajšajo to delo; kot na primer metle, ki jim ročaje poljubno upogibamo in podaljšujemo, cunje iz sintetičnega materiala, ki pomivajo in suše obenem. Upamo, da bodo tudi dražji pripomočki, kot je električni loščilec (lucidatrice) in sesalec za prah, kmalu dostopni vsem gospodinjam.

Ko čistiš pod, se moraš seveda ozirati na to, iz česa je pod sestavljen. Najbolj običajno so tla lesena.

Lesena tla so gotovo najlepša, čeprav dado največ dela.

Dnevno čiščenje lesenih tal naj obstaja v tem, da jih z omelom pometemo, nato pa še temeljito zberemo z volneno krpo. Nato tla zdrgnemo s krtačo ali z električnim loščilcem, če ga imamo.

Znamenje križa

Včasih razmišljam, ali otroci dovolj spoštujejo znamenje našega odrešenja. Vse jih raztresa, vse jih trga od zbranosti. Tako strašno kričav je sodobni svet! Na ušesa jim bije radio, vabi jih televizija, mika jih film, na cesti jih spremlja kričeča reklama s tisoč slikami, veliki letaki kriče... Mladi, nežni živci morajo skozi vso to ploho kričavosti in podivjanosti.

Skrbimo, dragi starši, da se bodo naši otroci umirili vsaj zvečer, doma. Skušajmo jim dati mir in zapletimo jih v lep, miren pogovor. To bo počitek in spokojnost po kričavem dnevu.

Potem jih pošljimo k počitku. Naj gredo zgodaj spat. Poslovijo naj se od svoje mame in očeta lepo in ljubeznivo.

Tudi mati in oče bosta za trenutek opustila delo in se bosta poslovila. In če bi poleg poljuba mati naredila še križ otroku na čelo? Počasi in s spoštovanjem.

Na otroka napravi vedno močan vtis, če se mati po večerni molitvi poslovi od otroka s tem, da mu napravi znamenje križa na čelo. Če oče in mati vršita to z resnobnim spoštovanjem od otrokovih detinskih let, bo to znamenje spoštoval tem bolj, čim bolj bo doraščal; sam bo zvečer prihitel k staršem ter jih bo prosil za blagoslov. Odhajal bo k počitku z zavestjo očetovega in materinega, to je božjega blagoslova. To bo gotovo globoko vplivalo na njegovo razmerje do staršev in do Boga. Naj mati pokriža majhnega otroka tudi jutraj, ko se zbudi in naj nato z njim opravi jutranjo molitev.

Žal, da se je ta lepi običaj zelo opustil. Pri prav majhnih otrocih bi zelo kazalo obnoviti ga. Starejši otroci bi se pa najbrž zelo težko temu privadili, ker bi ne mogli te navade razumeti.

Ko otroci že spe in jih gre mati tu pa tam pogledat, naj otroke le pokriža prav narahlo, da jih ne zbudi. A če so prebujeni, bo ta z vero prepojena ljubezen matere do otroka tudi v njih utrjevala spoštovanje do križa. In če je otrok v spalnici sam, kolikokrat bo prav ob takih tihih dokazih materine vere in ljubezni odkril materi svojo dušo in srce v stvarih, o katerih bi sicer med dnem tudi z njo ne mogel govoriti. O koliko miru in blagoslova taki razgovori prinašajo v dušo otroka, kako v njej prebujajo moč, ga zbližujejo s starši in z Bogom!

Spoštovanje do simbola odrešenja budi in utrjuje tudi razpelo na vidnem, častnem mestu za skupno mizo, v bohkovem kotu! Če je le možno, naj ga krasi tudi kaka roža.

Lepa je navada, da mati napravi otroku na čelo znamenje križa, ko odhaja z doma za dalj časa. A vselej, kadar ga delamo, ga napravimo lepo in spoštljivo.

R. H.

DOMAČIM KROVOM

Od časa do časa pa je treba tla temeljiteje očistiti. To delo opravljáš enkrat na mesec — ali celo na 14 dni, kjer pod veliko trpi — ali pa si delo olajšáš tako, da očistiš vsak teden po eno sobo.

Temeljito čiščeje tal obstaja iz treh del: pod ostrgaš, namažeš s parketno mastjo in ga zdrgneš.

Najprej ga ostrgaš z železno žico — z bolj grobo, če je pod iz trdega lesa in s tanjšo, če je iz mehkega lesa, na primer iz smrekovega. Pazi pri tem, da drgneš vedno v smeri kot tečejo žile v lesu. Ko to opraviš, ga odrgneš še enkrat z zelo tanko žico. Nato tla pometeš, obrišeš z volneno krpo ali pojdi preko poda z električnim sesalcem.

Nato namažeš pod s parketno mastjo. Za lesen pod je boljša trdna kot tekoča mast. Vzemí na cunjó le malo masti naenkrat in ne maži nikoli na debelo. Pusti mast sušiti približno pol ure pri odprtem oknu. Nato zdrgni najprej s krtačo — vedno v smeri, kot teko žile v lesu. Nato dajte pod krtačo cunjó iz klobučevine ali volneno cunjó in močno drgnite. Če premorete električni loščilec, je to delo seveda mnogo bolj enostavno.

Večkrat nastanejo v lesu špranje, kjer se zbirajo mikrobi in prah. Te špranje je treba zamašiti. Napravite si mešanico iz hrastovega žaganja in močnega mizarskega kleja (lako kupite to mažo že pripravljeno v trgovini). Očistite razpoke in jih napolnite s to mažo; z noževim, rezilom zravajte mažo z ostalim podom. Pustite dva dni sušiti, nato zdrgnite z grobim steklenim papirjem, namažite s parketno mastjo in zdrgnite.

Ce je pod ostal temen, ga lahko spet napravimo svetlega, in sicer tako: napravimo zmes treh delov lanenega olja in en del terpentina. V tej zmesi namočimo cunjó, ki jo ovijemo okrog sirkove krtače in gremo z njo preko poda. Ta zmes pod osvetli in obenem učvrsti lesna vlakna.

Lesen pod lahko tudi lakiramo, da je zavarovan pred madeži in ostane svetel, ne da bi ga bilo treba drgniti. Tak pod samo vsak dan pometeš in pobrišeš z volneno cunjó. Če je pod nov, te bo lakiranje stalo 800-900 lir na kv. meter, na rabljenem podu pa 1000-1100 lir na kv. meter. Pod ostane tako lep svetleč od 5 do 6 let.

Nasmeh

Neka gospa, ki je podedovala precejšnjo vsoto denarja, je potrošila majhno premoženje za kuhanje in drage kamne, da bi naredila dober vtis na nekem kosilu. Svoj obraz pa je popolnoma zanemarila. Na njem je bilo opaziti vso njeno sebičnost in dolgočasnost. Vsi pa vemo, da je izraz na obrazu ženske mnogo važnejši od njene obleke. (Načelo, ki velja tudi takrat, kadar se ženska poteguje, da bi dobila denar za nov plašč!)

Nasmeh pove več kakor tisoč besed: »Ugajate mi, zelo sem vesel, ko vas vidim!« To je tudi razlog, zakaj psi človeku tako ugajajo! Ko vidijo gospodarja, kar nore od veselja, in morate jih res ljubiti. Ne govorim o onem lažnem nasmehu, ki nikogar ne prevara. Govorim o navadnem, neprisiljenem, pri srčnem nasmehu, ki osvaja srca. Ravnatelj velikega skladišča mi je rekel, da vzame v službo rajši malo izobraženo dekle, toda prijaznega nasmeha, kakor pa kakšen zaklad znanja, toda suhoparnega in zadirčnega obraza.

Ce hočete v svojem delu dobro uspeti, vam mora biti vaše delo prijetno, morate v njem najti svoje duhovno veselje.

Ce hočete, da bodo ljudje radi pri vas ali v vaši družbi, pokažite najprej sami, da vas zelo veseli, če ste v njihovi družbi.

Kaj pa če nimate volje, da bi se nasmehnil? Treba se je prisiliti in se kljub temu nasmehniti. Kadar ste sami, je dobro, če si poživljate ali pa na tihem požete kakšno pesmico, prav tako, kakor če bi bili veseli in zadovoljni.

Kadar greste iz stanovanja, hodite s pokonci dvignjeno glavo. Dihajte s polnimi pljuči sveži zrak ter uživajte sončno luč. Če srečate prijatelja, ga veselo pozdravite in položite v stisk roke vse svoje pristrčno prijateljstvo. Ne bojte se, da bi vaše vedenje napak razumeli.

Kitajci so zelo moder narod in imajo nek pregovor, ki ga morate poznati. Pregovor je tale: »Mož, ki se ne zna smehljati, ne sme nikoli odpreti trgovine.«

O vrednosti nasmeha pravi nekdo:

Nič ne stane, prinese pa veliko.

Obogati tistega, ki ga prejme, kdor ga pa da, ne zgubi zaradi tega ničesar.

Je stvar trenutka, učinek pa često traja večno.

Nihče ni tako bogat, da ga ne bi potreboval, in bedni postanejo ob njegovem sijaju bogati.

Ustvarja srečo v domači hiši, dobro voljo v poslovnem svetu, je znamenje prijateljstva.

Je oddih za trudne, žarek luči, pramen upanja za malodušne, sončni žarek za žalostne in zdravilo za potrte.

Ne da se ne kupiti ne izposoditi in tudi ne ukrasti, ker ni iz snovi. Če so v zadnjih razburjenih trenutkih božičnega nakupovanja naši pomočniki tako utrujeni, da vam ne morejo ustreči z ljubeznivim nasmehom, vas prosimo, da jim ga nudite vi.

Saj nihče ni bil bolj potreben nasmeha, kakor tisti, ki ga ne more več dati.

Po Carnegiu

A. Černigoj: Ognjišče (lesorez)

Stefka Drolčeva. Posebno njen prizor s Kastelko, ko se bori z mislijo na samomor, je našel v Drolčevi izredno močan in prepričljiv pogovor, ki bi brez take močne igre gotovo usahnil. Zinko, mlajšo Galjotovo hčerko, je igrala Bogdana Bratuževa s prizadevnostjo in doživljem. Toda Zinka bi morala biti s svojim fantom velika pesem mladosti. Vendar tega lepega vtisa ni bilo. Komisarja je plastično izoblikoval Justo Košuta, hlapca Cenetu Edvard Martinuzzi, Mrkunovega Petra pa Joško Lukež.

K lepi odrski podobi je pripomogla še scena slikarja Jožeta Cesarja, ki je s skromnimi sredstvi, a z izrednim slikarskim okusom postavil igro pod bele podobe dreves ali rok, ki s svojo skrivnostnostjo oklepajo življenje ljudi pod seboj.

DANILO GORINŠEK,

„Silni bič“

Po prvih dveh premierah je uvrstilo Slovensko gledališče v spored mladinsko igro Danila Gorinška, »Silni bič«. Gorinšek, ki je odrski praktik, je hotel zadostiti zahtevi gledališča, ki ne želi več igrati pravljčnih zgodb o princih in princezinjah, ampak hoče kaj bolj realističnega.

Brez dvoma zahteva prav mladinska predstava nek poseben posluš, ki je dramski predstavi za odraslo občinstvo tuj. Joško Lukež se bolj in bolj vživlja v gledališki predstavi v otroško dušo in njegovo psihologijo. V režiji »Silnega biča« je bil pozoren zlasti na tiste vesele prizore, ki so izvajljali smeh, obdal je dogajanje z rahlo simboliko in pravljčnostjo, vendar nikdar preveč, ampak le toliko, da je pozornost bolj stopnjeval. Najtežje delo je pač imel z uporom, ki je bil malo primitivno enostaven, vendar otroška fantazija blagohotno doda pomankljivostim svoj delež.

Jože Peterlin

STANKO VUK,

„Zemlja na zahodu“

Založba »Lipa« v Kopru je izdala knjigo »Zemlja na zahodu, ki vsebuje zbrano literarno delo tržaškega pesnika in pisatelja Stanka Vuka.

Stanko Vuk je bil ubit s svojo ženo Danico Tomažič dne 10. marca 1944 v svojem stanovanju v ulici Rossetti v Trstu in še do danes ni znano, kdo ju je ubil in zakaj. Pripadal je krščansko-socialističnemu gibanju ter je zadnja leta pred drugo svetovno vojno sodeloval pri ljubljanski reviji »Dejanje«, ki je bila glasilo tega gibanja. Svoje stvari je objavljaj tudi v drugih slovenskih revijah, kot n. pr. v »Domu in svetu«, v celjski »Mladiki« in v primorskih revijah in listih.

Knjiga »Zemlja na zahodu« — naslov ji je dal že on sam — vsebuje več desetih pesmi in precej kratkih novel, zapiskov in literarnih osnutkov, pa tudi njegovo korespondenco ženi in očetu. Daljši in zelo lep esej o njem je napisal Lino Legiša, ki je knjigo tudi uredil s sodelovanjem Milka Matičetovega. Knjiga ima tudi nekaj ilustracij. Vzbudila je v slovenskih literarnih krogih in v javnosti tako veliko zanimanja kot nobena slovenska knjiga, kar jih je izšlo lansko leto.

H knjigi se bomo še povrnili.

Adamova skrivnost

obeh starih, katerih pobočja so položno padala v ravnico. Bila je tudi mnogo bolj čudne in pravilne oblike. Podobna je bila nekaki narobe povez-njeni nizki glinasti skledi z rahlo zaokroženim dnom, ali bolje rečeno, dve-ma glinastima skledama, poveznjenima druga čez drugo, ker je bila popol-noma simetrična. Jutranje sonce jo je ozarjalo, ko je gazil Adam po visoki travi proti njej, da je blestela, vendar pa ni odbijala žarkov. Površina je imela le sij gladke snovi, kakor ga ima tudi gladka koža živali na telesu, ne da bi odbijala sončni sij. Videti pa je bilo, da je tista stvar že dolgo ležala sredi ravnice. Spodnji del je tonil v grmovju, ki se je začelo vzpe-njati tudi po gladki površini, vendar pa ni našlo opore. Pač pa so se nekako prilepili nanjo majhni polžki. Bilo jih je vse polno. Adam je potegnil z dlanjo po gladki snovi ter razmišljeno pomel celo kopico polžkov. Začudil se je, kako so mogli najti oporo na popolnoma gladki površini. Nato pa se je zavedel, zakaj je poiskal ta kraj, in spet ga je prevzel obup.

Pokleknil je na travo in dvignil obraz proti nebu, ki se je neskončno bočilo nad njim. Bil je na najvišji točki vse planote in nič ni omejevalo njegovega pogleda. Vse sama modrina neba in zelena širjava planote, po-suta z bleščeče belimi skalami. Nad vsem pa je ležal velik molk, v katerega je za nekaj hipov hreščeče zarezalo le hripavo krakanje vranov, ki so letali nad ravnico z enega vrha na drugega.

Adam je dolgo klečal v travi, obrnjen proti soncu, ki se je počasi dvi-galo nad planoto. Zavel je rahel veter in tiho zašelestel v visoki travi, ki se je srebrno zablestela, ko je polehla pod vetrovnim sunkom. Adam je ču-til bližino Boga, kakor nikjer drugje, in zdaj je tudi vedel, da je ves čas nagonsko iskal Stvarnikovo bližino. Dolgo je ostal pogreznjen v misli, nato pa se je zazrl v globoko, skoro črno sinjino neba, za katero je slutil njegov obraz, in rekel:

»Stvarnik svetov, poslušaj me, ko spet kličem k Tebi v svoji nesreči. Dal si, da sva se rešila z Evo s sveta v vesoljstvu, ki si ga določil človeškemu rodu, da bi bil srečen in da bi živel v miru s Teboj, pa je grešil in ti obrnil hrbet. Hoteli smo postati Tebi enaki in mogočnejši od Tebe. Spro-stili smo sile, ki si jih ti položil v snov, a jih nismo znali več krotiti brez Tebe, in tako smo uničili svet in z njim vred sami sebe. Ti pa si hotel, da se seme človeškega rodu ohrani, in si mi navdihnil misel, da sem se pra-vočasno rešil z ženo, ki sem jo ljubil, iz sveta, ki se je razletel v praznino. Dal si, da sva srečno preplula neizmerne razdalje in da je najino vozilo hitelo po valovih zvezdnih luči kakor poskakuje kamenček, ki ga zažene deček, na valovih počasno tekoče reke. Dal si nama, da sva našla ta novi svet v vesoljstvu, ki je prav tako dober, kakor je bil oni drugi, prav tako rodoviten in lep. Hotel si, da zasejeva tukaj nov človeški rod, in si pripra-vil vse, da bi bila midva z vsem svojim zarodom srečna. Ustvaril si živali in rastline, podobne živalim in rastlinam na onem drugem svetu, ki ga ni več, in nama dal občutek sreče, miru in varnosti, ki ga naš rod na oni drugi zvezdi v vesoljstvu že dolgo ni več poznal. Ali ni bila od Tebe tudi moja misel, da naj ta svet ne okuži hudobija onega drugega sveta?«

Pomolčal je, kakor da prisluškuje v vesoljstvo, tola vse je ostalo tiho, le veter je spet zašumel v travi in vzbujal čudno resonančen odmev v vse-mirskem vozilu, ki je stalo na ravnici.

Tedaj je Adam spet spregovoril in rekel:

»Glej, rodila sva otroke, in bili so lepi in dobri. Učila sva jih, naj bodo ponižni pred Teboj in Te častijo. Ponižna sva bila tudi midva in sva Te hvaležno molila. Svojim otrokom nisva dala spoznati zla in nikogar ni bilo, ki bi jih bil lahko učil slabega, ker ni drugih mislečih bitij na tem svetu, razen naju in najinih otrok. Zato sva bila prepričana, da ni zla v njih, in da bodo rastle in se množili, ne da bi ga spoznali. Hotela sva, da bi bil ta človeški rod na novem svetu, ki si mu ga dal, srečnejši in bolj zvest Tebi, kakor je bil naš rod na onem drugem svetu, in da bi živel v spošto-vanju Tvojih zakonov. A Ti veš, kaj se je zgodilo. Eden mojih sinov je ubil drugega. Odkod zlo v njem, kdo mu je dal misel, da je ubil svojega brata?«

Spet je umolknil, kakor da prisluškuje odgovoru. A slišati je bilo spet le tih šum vetra in tiho, harmonično zvenenje vseirske ladje nad njim. Adam pa je ponovno povzdignil svoj glas, ki je zadrhtel, ko je rekel:

»Ali sem jaz sam prinesel v sebi kali zla z onega na ta svet, ne da bi vedel in hotel? Sem bil jaz tisti, ki je prvi zasejal zlo na ta lepi deviški svet, ki je bil še tak, svež in nedolžen, kakor je prišel iz Tvojih rok? Sem jaz sam tisti, ki sem, okužen z grehom in prekletstvom rodu, ki je pogubilo svet, kateri mu je bil dan od Tebe, prenesel to okužbo in greh še na svoje otroke?

Ni bilo odgovora, le visoko nad Adamom je zateglo zakrakal vran, ki je opazoval neznano bitje v travi in ni vedel, ali je živa žival ali mrhovina. Adam je dolgo molčal in premišljeval. Nato je vstal, in še glasneje zavpil, kakor v nagonski želji, da bi izsilil odgovor od Stvarnika, da je tudi njegov glas našel resonanco v občutljivi tvarini vseirske ladje.

»Stvarnik, poslušaj mojo prošnjo, prošnjo Adama, prvega človeka na tej Zemlji! Iztrebi zlo iz mojih otrok in vzemi jim zato prosto voljo! Naj se ne porodi več v njih volja, da bi delali slabo! Tako bodo ostali nedolžni kakor živali, in tudi srečni in mirni bodo na veke kakor živali, ki ne poznajo zla. A srečni bodo še bolj, ker imajo razum in bodo lahko vedeli za svojo srečo in jo zato še bolj uživali! Usliši me, o Stvarnik, in prihrani mojemu rodu usodo, ki je doletela človeški rod na prejšnjem svetu!«

Veter se je polegel, vsenaokrog je zavladata spet gluha tišina, a odgovora ni bilo. Adam je prisluškoval v sebe, da bi zaslišal božji glas v duši, ki bi mu odgovoril. Zakril si je obraz, da bi bolj zbrano poslušal in da bi ne preslišal odgovora. In tedaj je razločno zaslišal v sebi glas Stvarnika, ki mu je rekel:

»Adam, hočem, da ohrani tvoj rod svobodno voljo in da se odloča po lastnem razumu in lastni vesti. Samo tako bo vreden človeškega dostojanstva. Hočem človeka po svoji podobi in ne po podobi živali!«

Tedaj je rekel Adam:

»Razumel sem Tvoj glas, o Stvarnik! A glej, zlo se bo množilo v človeškem rodu, kakor se bo sam množil, in bojim se, da bo prišel dan, ko bo prevladalo nad dobrim, kakor prevlada težnost nad vzgonom. Bojim se za usodo rodu, kateremu bom skupni oče. Zaupam v Tebe, a izkoristil bom svojo svobodno voljo za to, da čim bolj zakasnim tisto, do česar bo moralo priti. Naj pretečejo vekovi, preden bodo ljudje, iz mene rojeni, spet odklenili skrivnosti, ki si jih Ti zaklenil v naravo, in se pogubili s silami, ki jih ne bodo znali krotiti brez Tebe. Do takrat pa naj bodo srečni, kolikor je mogoče! Naj se vesele preprostih stvari in naj ne skrunijo Tvojih zakonov. Glej, Kajn, morilec svojega brata, prvi morilec na tej Zemlji, bega okrog. Nočem, da bi našel to vseirsko vozilo in zaslutil tisto, kar naj odkrijejo šele davni rodovi.«

Adam je stopil k raketi, ki ga je pripeljala iz veseljstva. Njegove roke so nenadno spet postale občutljive in večje roke znanstvenika in na njegov obraz se je vrnil trudni izraz človeka, ki ga bremeni znanje o stvareh, ki mu vzbujajo strah. Otikal je določeno mesto na obodu rakete. Zaslišalo se je tiho brnenje in zazijala je majhna odprtina, v katero je vstopil. Takoj nato je zasijala odprtina v močni svetlobi. Adamove roke so hitro drsele preko gumbov in vzvodov. Zdelo se mu je, da sanja, toda ničesar še ni bil pozabil v vseh teh desetletjih, odkar je izstopil iz vozila. Preizkusil je vse naprave, nato je sprostil pogonsko silo in uravnal vseirsko ladjo v smer, v kateri bo najprej ušla zemeljski privlačnosti. Pritisnil je na gumb, začutil je komaj zaznavno teresenje in prižgale so se signalne luči. Vse je bilo v redu. Adam je naglo zapustil vozilo, zaprl vhod in stekel proč. Nekaj sekund nato se je raketa tiho dvignila od tal in bliskovito izginila v sinjini neba.

Adam je z roko nad očmi strmел v točko neba, kjer je izginila. Nato je rahlo sklonjen, kakor pod težo svoje skrivnosti, odšel v smer, iz katere je prišel. Vrh skale je sedel krokar in začuden opazoval neznano bitje. Adam pa je mislil na Abelov grob in na Kajna.

Pismo iz Amerike

Dradi urednik, pišes mi, naj bi napisal za Mladiko nekaj, kar doživljam v tej veliki deželi. Zelo rad ti ustrezem, saj veš, da je del mojega srca med Tržaškimi in Gorškimi Slovenci. Toda, kaj naj jim povem? Iz svojega umetniškega sveta? Morda bi napisal nekaj vtisov iz Newyorške galerije moderne umetnosti.

Obiskal sem štiri najbolj upoštrevane newyorške galerije. Vseh je pa nekaj čez dve sto. Te štiri so vse v istem okolju, ki je nekako težišče New Yorka, in se imenuje Manhattan.

Komaj je ura odbila štiri popoldne, že sva se s prijateljem sestala točno pred Newyorško Library na peti Aveniji, kakor sva se prejšnji večer telefonično dogovorila za sestanek. (To je glavna prometna in orientacijska žila New Yorka, ki deli tako imenovani Manhattan, njegovo središče v dve orientacijski polovici in sicer eno na East (vzhod), a drugo na West (zahod). V Trstu bi jo primerjal recimo z ulico Carducci. Odhitela sva v bližnji avtomatični buffet, kjer sva kramljajoč počakala na Bogdana (slikarja), ki se nama je z istimi nameni in težnjami pridružil in naju ves čas spremljal po razstavah muzeja.

Ko smo nekoliko zasopleno prihiteli v prostorno vežo najsodobneje urejenega muzeja, smo se morali zaradi gneče obiskovalcev ustaviti ter se disciplinirano uvrstiti; prav, kot nalašč, da smo prišli do sape. Ko smo čakali na vstopnice pri blagajni, je bila lepa prilika opazovati zanimive in ne navadne tipe ljudi, ki so med sabo bolj ali manj strastno komentirali. Bili so to na pogled skoro večina sami mladi ljudje obojega spola, študentje raznih collegejev, predvsem umetniki, igralci, pesniki in pisalke pesniki in pisatelji ter podobna pisana družba ljudi.

Kmalu smo jo neutegoma mahnilo po širokih stopnicah v prvo nadstropje. Tu se gledalcu sprostí razgled v prostrane dvorane, ki jih pa navadno zelo spretno še med seboj razdelijo v manjše oddelke po potrebi. Številna platna brez vpadaajočih okvirjev monumentalnih slik večinoma že znanih ameriških slikarjev se vrste druga za drugo. Po večini slike brez pravih imen. Naj omenim, da se v zadnjem času izmed vseh ekstremnih struj surrealizem še najbolj vzdržuje pri življenju, toda opaža se, da že močno pojema, ker ima danes že po vsem umetniškem obzorju, tako v Evropi, kakor na severnoameriški celini glavno besedo brezpredmetna umetnost (non objective art). Tu je zdaj glavno torišče slikarske problematike in zdi se, da v tem smislu ekstremnega slikarstva v zadnjem času Amerika prednjači. Kiparstvo se naglo osvobaja vseh še zadnjih tradicionalnih vezí in trga raz sebe vse, karkoli spominja še na umetnost davne preteklosti in gre razvojno slikarski panogi tik za petami.

Glavni predstavnik ameriškega slikarstva je danes že pokojni Pollok, ki je po vseh tukajšnjih muzejih neizogibno zastopan. Najvidnejši predstavnik plastike s svojo značilno izgledano plastiko Henry Moore, britanski kipar, ki je bil doslej po vseh važnejših razstavah, to pot tu ni bil zastopan.

O dvoranah z brezpredmetno umetnostjo pa drugič.

France Gorše

UMRL JE KARDINAL DR. ALOJZIJ STEPINAC

Kardinal dr. Alojzij Stepinac, zagrebski nadškof, je umrl v tihi vasi svoje domovine. Oči mnogih ljudi so se te dni ozirale na zemljevid in zaman iskale Krašič na njem. To je premajhen kraj za sosedstvo velikih mest, da bi ga na zemljevidu zaznamovali. Tu je živel nadškof kot jetnik. Zagrebska stolnica in slavni kapitol, njegov sedež, ga nista nikdar videla v kardinalski obleki. Na najvišje mesto v cerkveni hierarhiji je bil povišan kot obsojenec. In v svoji rodni vasi je živel od imenovanja za kardinala do svoje smrti.

Ves kulturni svet te dni govori o kardinalu Stepincu in o njegovi domovini. Občuduje ga kot pogumnega in velikega človeka, kot velikega škofa in vzornega duhovnika. Dr. Stepinca so obsodili potem, ko je kot katoliški škof izrazil svoje neomajno protikomunistično stališče. To stališče je dobilo javni izraz v okrožnici, ki so jo leta 1945 podpisali skoraj vsi jugoslovanski škofje. V njej je nastopil nadškof proti preganjanju duhovnikov in vernikov in zavrnil, da ves hrvatski narod soglasno odklanja komunizem.

Po vojni so ga pustili leto dni pri miru in se z vsemi silami potegovali za njegovo sodelovanje. Že to dejstvo samo dovolj izpodbija vse njihove poznejše krive obtožbe. Leta 1946 so ga zaprli in mu vprizorili sodno razpravo, ki je zaradi svoje krivičnosti vzbujala ogorčenje vsega omikanega sveta, o čemer pričajo gore solidarnostnih izjav, ki jih je tedaj od vsepovsod prejemal sveti oče Pij XII. Msgr. Stepinac se je med sojenjem vedel tako, da ni le izgubil nič svoje veličine, temveč je zrasel v očeh vesoljnega človeštva zaradi svojega junaštva in zaradi svojega neupogljivega značaja. Sodišče mu ni moglo dokazati niti najmanjše krivde, a so ga 11. oktobra, po nekaj tednih preiskovalnega zapora le obsodili na šestnajst let ječe pod jalovo obdolžitvijo kolaboracionizma.

Konec decembra istega leta so ga poslali v zloglasno jetnišnico Lepoglavo, kjer je ostal do decembra 1951. Takrat mu je komunistična vlada določila za prisilno bivališče župnišče v rojstni vasi Krašiču, kjer je živel strogo zastražen po jugoslovanski tajni policiji, ki ni puščala v Krašič niti prebivalcev iz sosednjih vasi. Dovolili so mu samo maševati v stranski kapelici župne cerkve ter ob nedeljah brati sovaščanom evangelij.

Kardinal Stepinac je danes ponos Cerkve. V molku je ostal ta veliki duhovnik zvest svojim načelom in ni hvalil, česar no mogel hvaliti. Pogumno je ločil zmoto od Resnice in to svoje prepričanje tudi povedal. Kot učenik Cerkve ni mogel ravnati drugače. Dejstvo, da je to upal povedati na glas, je pogumno dejanje, ki je vzor vsemu svetu. Kasneje so kardinalu ponujali možnost, da sede na vlak in se odpelje v Rim, a kardinal je to odločno odklonil, ker je vedel, da ga ne bi pustili potem več nazaj. Pogumno je vztrajal in molil.

Bil je vedno šibkega zdravja, ki mu ga je trpljenje v ječi še slabšalo. Pred nekaj leti so ga morali operirati. Vlada ni dovolila, da bi ga bili prepeljali v kako bolnišnico. Operirali so ga v župnišču, z zasilnimi pripomočki, kirurško orodje so morali razkuževati v umivalniku in vse so morali delati pri slabi dnevni svetlobi. Poseg je uspel in kardinalu se je stanje izboljšalo, čeprav ga je mučila tudi sladkorna bolezen. Pokoncu ga je držalo upanje, da se bo po prestani kazni morda leta 1962 le lahko vrnil spet v svojo škofijo in svojo službo.

Kardinal Stepinac ni bil le bojevnik za katoliška načela, on je ta načela živel. Bil je pobožen — otroško vdan božji volji. Pogosto je govoril svojim duhovnikom, naj se ne ukvarjajo z zunanjimi, posebno ne s političnimi stvarmi, kasneje jim je naravnost to prepovedal; skrbe naj le za dušni blagor ljudi in naj bodo pobožno vdani Bogu. Morda je prav od tod izžarevala tista silna sugestivna kardinalova moč. Znano je, da so hoteli pripraviti vzdušje procesa proti njemu tudi s tem, da so naročili ljudem, naj vpijejo proti njemu pred škofijskim dvorcem. Toda dr. Stepinac je prišel mirno v svoji škofovski obleki med ljudi in jih blagoslavljal. V trenutku so pokleknili in z začudenjem zrlj vanj tisti, ki so prišli na trg z drugačnimi nameni.

Kardinal Stepinac gre v zgodovino kot svetilnik Cerkve. Hrvatski narod pa je izgubil z njim svojega največjega duhovnega voditelja, ki pa bo lahko črpal še dolgo življenjsko silo iz njegove duhovne dediščine.

Ni bilo obdobja v zgodovini hrvatskega naroda, da bi s takim sočutjem zrl vanj ves kulturni svet kot je bilo to ob smrti kardinala Stepinca.

N. LASIĆ

Naša kulturna delavnost

ljivo pa je, da ne morejo doseči prav zaradi tega tistega vzleta in popolnosti kot bi ga morda sicer, če bi delovali v lažjih in boljših razmerah.

Repertoar gledališča je imel umetniški, sodobni značaj, kar je brez dvoma zasluga umetniškega vodje tega gledališča, Jožeta Babiča. Najtežja in najbolj problematična dela je tudi sam režiral. Znal je tudi dati tej skupini umetniško raven in je pogosto dosegel tudi z manj zmogljivimi igralci lep uspeh. Posebej je treba opozoriti tudi na njegovo skrb za domača dela, ki jih je uvrstil v repertoar in jim posvetil poleg skrbi tudi ljubezen. Predstave so bile v splošnem dobro naštudirane in skrbno pripravljene. Sceno je največkrat oskrbel stalni scenograf gledališča, slikar Jože Cesar. Podobe njegovih pozorišč so preproste, a diha dober okus in živo barvitost. — Družinska revija mora pa seveda še opozoriti na to, da vsako delo, ki je pripravljeno za tržaško občinstvo, ni za vaško, bodisi zaradi problematike dela, bodisi zaradi načina igranja. Občinstvo na podeželju bi seveda pričakovalo njemu odgovarjajoč repertoar. Ob tej priliki naj Mladika tudi opozori na to, da mora vodstvo Slov. gledališča skrbno paziti, da ne bo odbilo gledalcev s čemer koli, če hoče biti res polklicno gledališče za vse Slovence.

Povsem drugačen značaj ima *radijsko gledališče*. Njegov repertoar sestavlja sicer vodstvo postaje, a izvedbo ima po veliki večini od vsega začetka naše postaje Radijski oder. Igralci v tej skupini seveda niso poklicni, a so zaposleni večer za večerom s pripravami in študijem ter z odajami. Žal se igralski zbor pogosto menjava, ker ljudje pač odhajajo za svojim življenjskim poklicem in zaslužkom, ker se z igranjem na radiu ne morejo preživljati. Način radijskega igranja pa je povsem drugačen kot je odrski in zato traja navadno dolgo časa, da radijski igralec najde pravilen in dober izraz. Zmogljivost te skupine, ki šteje nekaj nad petdeset članov, je sorazmerno dobra, če upoštevamo, da je postavljena pogosto pred zelo težke naloge, ki jih mora rešiti v določenem času. Jedro in večino skupine tvorijo mladi tržaški izobraženci, ki so se posvetili študiju po zadnji vojni ali pa ga že končali.

Pred dobrimi desetimi leti je začel delovati na Tržaškem tudi *Slovenski oder*. Njegova prva predstava je bil *Slehernik* na Repentabru. V desetletju za tem je naštudiral precej iger, nekako od treh do pet novih na leto, jih igral v avditoriju in po vaških prosvetnih domovih. Slovenski oder ima značaj bolj ljudskega gledališča, vendar ne v smislu starega pojmovanja poučne ljudske igre. V preteklem letu je pripravil Slovenski oder dve predstavi

duhovne igre »*Veliko srečanje*«, sedem predstav sodobne ameriške veseligre »*Peg, srček moj*« pisatelja Mannersa ter predstavo Hofmansthalovega »*Slehernika*« na prostem pred repentaborsko cerkvijo. Razen tega je ta skupina začela v preteklem letu z *bralnimi predstavami* nekaterih del, kot *Jerasovega Prešerna*, *Čehovljevih enodejank*, odlomkov iz *Cankarjevih del* in podobno. Največ teh predstav je bilo pred mladim občinstvom v Slovenskem kulturnem klubu, pa tudi v nekaterih vaških dvoranah, kot v Boljuncu, v Nabrežini in drugod.

Med pregledom gledaliških prireditev v preteklem letu, smo mogli opaziti *bazoviško igralsko skupino*, ki je igrala veseligr »*Poslednji mož*«, češkega pisatelja Svobode, prosvetno društvo *Slovenec* iz *Boršta* pa veseligr »*Nebesa na zemlji*«, ki jo je potem ponavljalo še v nekaterih drugih krajih. Razen tega so naštudirali *dolinski igralci* dobro veseligr za svojo farno dvorano, ki ji je treba pridružiti še prireditev ob zaključku gospodinjkega tečaja.

Stalne gledališke prireditve pa so bile v *Marijinem domu v Rojanu* in v *Marijinem domu* v ulici Risorta. Ti dve gledališki skupini nista imeli predstav le za kak cerkveni praznik, kot je božič, prvo sv. obhajilo otrok, materinski dan in podobno; to je tam že tradicija. Pač pa je bila v obeh dvoranah vsak mesec vsaj še ena nova igra. Žal le, da je izbira iger tako skromna in ni na razpolago kaj več modernejših del, ki bi bila tudi za te dvorane primerna. Prav tako je škoda, da nimajo večje izbire primernih iger tudi slovenski učitelji, ki zaključujejo navadno šolsko leto z zaključno prireditvijo.

Med gledališkimi predstavami v preteklem letu je morda treba omeniti še *gostovanja* iz Jugoslavije. Enkrat je gostovalo *Eksperimentalno gledališče iz Ljubljane* z »*Rekvijemom za vlačugo*«, enkrat pa *Mestno gledališče iz Ljubljane* z Držičevo komedijo *Tribče de Utočje*. Od nepoklicnih odrov pa so gostovali na Tržaškem po farnih dvoranah igralci iz *Doberdoba* s Krekovo veseligr »*Tri sestre se ženijo*«, *Slovensko katoliško prosvetno društvo* »*J. Abram*« iz *Pevme* je igralo Zakrajskovo igr »*Pri kapelici*«, Slovensko katoliško prosvetno društvo v Gorici pa moderni misterij »*Kajnov angela*«. Tudi *števerjanski fantje in dekleta* so igrali, saj so to med najbolj delavnimi in idealnimi prosvetnimi delavci med nami. Na njihovem »*Prazniku grozdja*« pa je gostoval Slovenski oder iz Trsta s »*Pegom*«. Posebej je treba poudariti prodorn uspeh goriške predstave »*Kajnov angela*« v režiji Maksa Komaca.

Ta bežna slika slovenskega gledališkega življenja med nami v preteklem letu kaže, da je sicer zelo malo igralskih skupin načrtno pripravljalo predstave. Je pa vendar bilo naše ozemlje posejano s precejšnjimi gledališkimi predstavami.

JOZE PETERLIN

»Meddobje«

RAZPISUJE NAGRADE ZA ESEJ ALI RAZPRAVO

»Meddobje« razpisuje za vse, ki se poklicno ali privatno zanimajo za kulturno-filozofska vprašanja, tri nagrade in sicer z namenom, da poživi slovensko ustvarjalno delo, pa tudi zato, da si pridobi novih sodelavcev. Izrečno vabi k sodelovanju našo akademsko mladino po vsem svetu.

1. — Nagrade so tri (vsaka po 1.000 argentinskih pesov).

2. — Prispevki morajo biti izvirni (esej ali razprava) in morajo biti iz obče filozofskega območja. Prispevki iz slovenskega območja so zaželeni, vendar bo v vseh primerih kakovost edino merilo.

3. — Sodelovati more vsak kjerkoli živi Slovenec.

4. — Rokopis je treba poslati do 30. septembra 1960 v dveh na stroj pisanih izvo-

dih na naslov: Ruda Jurčec (Meddobje) - Olazabal 2338/5, Buenos Aires, Argentina.

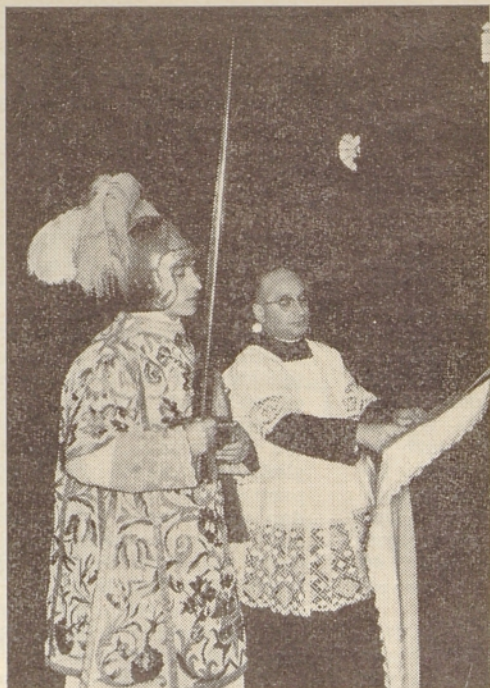
5. — Rokopis sme obsegati do 20 strani, pisanih v dvojnem razmaku in mora biti opremljen s šifro. Pravo ime ali psevdonom (ki pa mora biti znan vsaj enem članu žirije) je treba poslati v rokopisu priloženi kuverti, ki nosi isto oznako kakor rokopis. Odpro se samo kuverte nagrajenih avtorjev.

6. — Žirijo sestavljajo gg.: dr. Vinko Brumen, dr. Milan Komar, dr. Ignacij Lenček.

7. — Izbrani teksti bodo objavljeni v Meddobju. V primeru, da se vsi trije nagrajeni teksti ne objavijo istočasno, vrstni red njih objave nima nobene zveze z njih višjo ali nižjo kvaliteto.

8. — Nagrade so izplačljive v Buenos Airesu.

VELIKA MAŠA

MAKS ŠAH

Z MEČEM

Na praznik Treh kraljev opravi čedadski prošt slovesno sveto mašo ob številnem spremstvu. Sijaj in pomen Čedada tako vsaj enkrat na leto zopet zaživi v nekdanjem sijaju. Izredno pozornost pri tej slovesni maši vzbuja diakon, ki stopa k oltarju z operjeno čelado na glavi, v desnici nosi pokoncu dolg viteški dvorezni meč, z levico pa drži tesno na prsih dragocen diptih (platnice), v katerem je besedilo evangelija tega praznika. Ko pride slovesni spreved na vrh stopnic pred oltarjem, viteško opremljeni diakon zamahne, obrnjen proti oltarju, trikrat z mečem. Nato se obrne proti vernikom in ponovi isto kretnjo. Prav tako ponovi isti zamah še pri evangeliju in na koncu maše. Z mečem zamahne na levo, na desno in po sredi. Isti diakon poje s čelado na glavi evangelij v stari oglejski melodiji, ki je starejša od gregorijanske. Prav tako je melodija za »ite missa est« oglejska in je zelo dolga in monotona. Po evangeliju še diakon napove postni čas in oznani datum Velike noči.

To so posebnosti te maše, ki se stoletja ponavlja leto za letom na praznik Treh kraljev. Kdaj je bil začetek tega obreda, nam kronike ne poročajo. Enkrat v letu zaživi spomin na stare čase, na nekdanji patriarhov ugled in čast, obenem pa je to spomin propadle slave mogočne patriarhove svetne moči. Mnogi zgodovinarji so že prelistali nešteto kronik in zapiskov, da bi kaj bolj točnega dognali, odkod izvira ta posebni obred, a so ostali le pri ugibanjih. Večina zgodovinarjev se pridružuje mnenju, da ta obred izhaja iz prvotne vojaško-politične investiture (podelitve), ko je cesar Henrik IV. leta 1077 podelil oglejskemu patriarhu grofu Sigeardu svetno oblast. Drugi menijo, da ta obred spominja na dejanje, ko se je patriarh Gregorij Montelongo (1252-1259) zahvalil v čedadski stolnici za zmago v bojih z nemškimi cesarjem. Tretji pa spravljajo ta obred v zvezo z navado, ko se je čedadski stolni kapitelj poklonil novo izvoljenemu patriarhu, ki so ga na ta način umestili. Patriarh pa je moral dati svečano prisego zaščite s tem, da je stopil na prestol, sprejel meč, ga dvignil in z njim zamahnil proti oltarju, da je poklical Boga za pričo, in proti ljudstvu v prisego, da ga sprejema v svojo zaščito.

Take in podobne simbolike najdemo mnogo v srednjem veku. Omenim le na podelitev meča in zamah z njim, ki so ga opravljali karantanski knezi še v začetku petnajstega stoletja na knežjem kamnu na Gosposvetškem polju, ko se je vršil obred ustoličevanja. Vikingi so svoje nove poglavarje posadili na ščit in jih visoko dvignili in nesli na ramah po taborišču, da so jih vsi videli in spoznali svoje poglavarje. Podobne simbolične umestitve ljubosumno čuvajo še danes kozaki, ko umeščajo svoje hetmane.

Meč, ki ga hranijo v čedadski stolni zakladnici in ga rabijo vsako leto na praznik Treh kraljev, je dvorezen,

jeklen in nosi datum 6. julij 1376 in ime patriarha Makvada. Čelada nima nobene starinske vrednosti, prav tako ne pavlja peresa, ki jo krasi. Veliko starinsko vrednost pa predstavlja pergamentni evangelijski kodeks, uvezan v srebrno-zlato kovane platnice, delo nepoznanega umetnika iz XIV. stoletja.

Morda se bo kdo spraševal, kaj ima Čedad opravka z Oglejem in njegovimi patriarhi. O tem naj nam zado- stuje poročilo furlanskega zgodovinarja Pavla Diakona, ki je živel v IX. stoletju in nam poroča:

...»Ker oglejski patriarhi niso mogli več bivati v Ogleju zaradi sovražnih vpadov, so se zatekli v Krmin. Patriarhu Kalistu, ki je bil plemenitaš, se je zamalo zdelo bivati na deželi med ljudstvom v Krminu, dočim je škof — begunec Amator iz Zuglia (v Karniji) bival v Čedadu, kjer je bivalo plemstvo in furlanski knez. Zato se je dvignil proti Amatorju, ga izgnal, in se sam naselil v Čedadu. Knez Pemo ga je zaradi tega zaprl in odpeljal na grad Potio (to je današnji Devin) in ga hotel vreči v vodo, a ga ni. Zaprl ga je in izstradal. Ko je za to zvedel kralj Ljudprand, je vzel Pemu kneževstvo in ga podelil njegovemu sinu Rathisu. Pem se je hotel zateči med Karantan- ce, toda Rathis je zanj prosil pri Ljudprandu, a knežev- stvo je ostalo Rathisu...« To se je zgodilo v začetku VIII. stoletja. Ime patriarha Kalista je vklesano tudi v čedad- sko krstilnico. Ta je potem sezidal v Čedadu patriarhov dvorec in odslej je patriarh imel stalni sedež v Čedadu, v središču kneževine in tako so se začeli cerkveno - poli- tični odnosi.

Kmalu nato so oglejski patriarhi postali tudi svetni knezi in imeli lastno državo. Politična moč oglejskih pa- triarhov, ki so imeli svoje cerkveno središče v Ogleju, svetno pa v Čedadu, je dosegla svoj višek v X., XI in XII. stoletju. Od srede XIII. stoletja pa je politična moč oglej- ske države začela pot navzdol in leta 1420 Benetke zrušijo svetno oblast oglejskega patriarha. Patriarh Ludovik II. je bil prisiljen nastopiti pot begunstva in se je ustavil v Celju na Štajerskem. Del slovenske zemlje do Drave je bil v cerkvenem oziru podrejen oglejskim patriarhom. Celje je bilo tako nad deset let stolica oglejskega patriarha. Tu- di bazelski cerkveni zbor ni prinesel poravnave. Ta je na- stopila šele po letu 1446, ko sta se papež Evgen IV. in ce- sar Friderik III. pogodila. Toda svetna oblast oglejskih patriarhov je dokončno propadla.

Spomin na svetno moč in sijaj se iz leta v leto po- navlja še danes na skromen, a vendar edinstven način kot nekoč, ko so oglejski patriarhi sami dvigali meč, ne v znak strahu in vojne, temveč v obljubo pravičnosti in miru. Zamah z mečem izraža bolj kot blagoslov, prisego zaščite in pozdrav.

V jeseni 1959 zapuščam z družino v avtu Toronto, namenjeni smo na ladjo OLYMPIA v New York. Nobenega ustavljanja ni razen ko natočimo bencina ali pa v restavraciji. Amerikanci vozijo dobro in upoštevajo, da so pred in za njimi tudi drugi avtomobilisti. Zvečer smo že v New Yorku; vozil sem povprečno 52 milj na uro (84 km). Prvič sem z avtom v New Yorku, človeka malo skrbi, vendar hotel lahko najdem in tako je dan srečno zaključen.

Naslednji dan gre najprej vsa družina v Central park, kjer oba otroka spravimo na konjičke. Popoldne se dvignemo, kot pač vsak turist, na Emphire Building, najvišjo stavbo sveta, a na žalost je slab razgled, ker ozračje ni čisto. Komaj vidimo v pristanišče, kjer je naša ladja že na pomolu.

Zvečer se sestanemo v hotelu z dr. M. Ivanetič-em in Dr. Boletom, oba sta višja uradnika pri new yorških ban-

tako dragi kot v Ameriki z mnogo manj udobnostmi seveda.

Ponoči nam je sin Marcel padel s postelje in si revež zlomil ključnico, kar smo pa šele drugi dan zjutraj opazili, ker je kljub zlomljeni ključnici spal naprej, četudi se je vsako uro zbujal in stokal. Izlet se je na ta način bolj slabo začel. Vsekakor je zlom ključnice enostavna stvar, četudi so ga zdravniki skušali komplicirati in so celo svetovali, naj bi žena in sin ostala 5 dni v bolnišnici, kar smo odločno odklonili; sina so dali v mavec, čez nekaj dni ga še enkrat rentgenizirali in v treh tednih se je vse dobro pozdravilo. Marcel je samo prvi dan grdo gledal, drugi dan pa že tako skakal, da sem mislil da bo ves mavec zlomil.

Promet v Atenah je nemogoč; to pa ne zaradi prevelikega števila avtomobilov, nego zaradi tega, ker imajo avtomobili vsepovsod prednost pred pešci, tudi na križiščih; prometnih luči skoraj ni. Policaj te vidi sredi ceste na križišču, nobenega avtomobila ne ustavi, da bi dal možnost prekorajiti še zadnjo polovico ceste; policaj, namesto da bi ustavil promet, se ti še smeje povrhu.

Mestne finance morajo biti v čudnem stanju, nočne razsvetljave so zelo slabe, mnogo ulic je brez pločnika in veliko cest razritih in ne — asfaltiranih.

Atene so na nas napravile po zunanosti vtis predvojnega Beograda. Kavarne v balkanskem stilu, restavracije, isti način postrežbe, hrana podobna, precejšnja vloga bakšiša itd.

Lepa je Akropola, dočim je drugih starogrških stavb in templov malo ohranjenih. Italija je tozadevno na mnogo boljšem.

Ceste izven Aten so asfaltirane in dosti dobro trasirane. Hotele so začeli graditi tudi že izven Aten, toda turistom ne morejo nuditi za dober denar, ki ga zahtevajo, vseh udobnosti, ki jih najdeš v srednji in zapadni Evropi. Pokrajina je pusta, ker ni drevja in je sploh videti malo zelenja. Obala je lepa, deloma tudi peščena, tako pridejo na račun tudi neplavalci.

Velike revščine na prvi pogled ni bilo videti, četudi bi človek pričakoval, da bodo v Atenah ljudje lepše oble-

na bližnji vzhod

čeni tako moški kot ženske. Ženske so manjše postave in z majhnimi izjemami daleč od lepih postav. Mogoče so stari Grki gledali z drugačnimi očmi, ali pa so se Grkinje spremenile. Moški radi nosijo majhne brke.

Tudi v tej deželi more turist malo kupiti, cene so kot v Ameriki ali celo višje. Kot grško posebnost turist običajno kupi glinaste vaze ali krožnike z grškimi motivi, dosti lepo in ne predrago.

Taxijev je dovolj, je pa stalni boj zaradi cene, ki je, kot običajno za tujca, dvojna. Avtobusov je sicer dovolj, toda ker ne znaš jezika in ker si premalo časa tu, ne pridejo v poštev.

S hrano smo bili zadovoljni, kuhinja je balkanska. Sadje, posebno grozdje je izvrstno. Juhe skoraj ne moreš dobiti pač pa izvrstne ribe. Vino ne zaostaja po okusu za nobenim evropskim.

Stanovanjska poslopja in vile niso grajene estetsko; nobenih lepih predelov ne vidiš v Atenah, zdi se, da so stari Grki imeli več okusa.

Dalje prihodnjic

Urbanc Peter Kratek izlet

kah, oba naša dobra znanca iz medvojne dobe v Trstu oz. v Milanu. Videli se nismo, odkar smo v Ameriki, tako večer hitro mine.

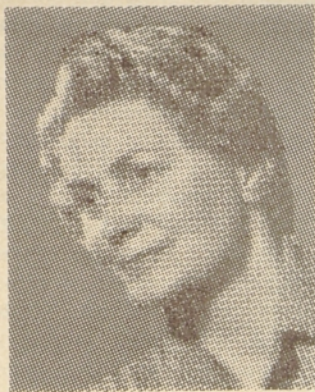
27. septembra smo prispeli v Lisbono, prestolnico Portugalske, mesto z 800.000 ljudmi. Mesto nima mednarodnega značaja, je pač od ostale Evrope precej odrezano, zveze so vedno slabe in dolgotrajne. Mesto je zidano solidno, vendar skromno, skoraj ne bi verjel, da si v latinski državi. Ljudje so mirni, nič kričanja, vsak gre po svojem poslu, nič postopanja, vse drugače kot je navadno po latinskih mestih in trgih. Dežela gospodarsko napreduje, vendar ne v tako hitrem tempu kot ostala zapadna Evropa in Amerika. Novih hotelov zidajo precej, so pa to tudi edine večje zgradbe, ki sem jil videl, da jih zidajo. Za turista je malo zanimivosti; nekaj spomenikov, zoološki vrt, lep tropski park, lepe kavarne kar na prostem, mnogo kino dvoran, ker je TV šele v povojih. Ceste so asfaltirane in mesto se zdi čisto, imajo celo avtocesto proti Cascais in Estoril (obmorsko kopališče in kazino) vendar samo 10 km dolgo.

Trgovin je mnogo, blago odgovarja predvsem lokalnim potrebam, malo je luksuznih ali za turista zanimivih predmetov. Turisti si v glavnem kupijo slamnate torbe, (\$ 1.—), ki jih prinesejo prodajalci na ladjo, potem še kako steklenico vina, razglednice in — konec.

Pristanišče ni preveč živahno, največ je avtomobilov vseh vrst, vendar se promet razvija brez večjega čakanja. Avtobusi so kakor v Londonu, v dveh nadstropjih.

Klima je bila koncem septembra prijetna, četudi se je kopala v morju samo mladina, ki se pač čuti bolj pogumna. Ko smo se čez dober mesec vračali preko Lizbone, ni bilo več govora o kakem kopanju, kljub turistični propagandi, ki hoče napraviti iz Portugalske tudi pozimi turistično privlačno točko.

Oktobra meseca se izkrcamo v pristanišču Piraeus - Grčija. Izkrcaje je bilo dosti hitro, kljub temu, da je pristanišče zastarelo. Končno se prerinemo do taxija. Hotel sem se odpeljati v Glyphada, to je letni resort blizu Aten, približno 16 km, pa so mi hoteli računati \$ 1 za kilometer; odpeljali smo se rajši v Atene. Šofer ni bil v stanu najti hotel, ki smo ga želeli, tako sem izbral enega v ulici, ki pa je bil drag in še slab povrhu. Hoteli so v splošnem vsaj

V drugi polovici januarja in v začetku februarja se je mudila v Trstu gospa Balbina Baranovič - Battelino, vodja Eksperimentalnega gledališča v Ljubljani, in je kot gost zrezirala tri drame na tržaškem radiu z igralško skupino Radijskega odra. Najprej je nastudirala Tierlinckovo radijsko igrano »Služim«, ki je dosegla lep uspeh na različnih radijskih postajah in prejela med drugim tudi nagrado »Premio Italia«. Naslednje delo, ki ga je pripravila Battelino, je bila Bettijeva drama »Gospodarica«. To delo je bilo v oddaji koncem januarja. In kot zadnjo dramo je izbrala Shakespearovega »Koriolana«, ki ga je tudi priredila za radio.

Baranovič - Battelino je vsa tri dela, ki so igralško in radijsko tehnično zelo zahtevna, nastudirala s tisto natančnostjo in poglobljenostjo, kot je to vajena. Seveda študira predstavo v svoji ustanovi po šest mesecev, tu ji čas ni dopuščal takega podrobnega dela. Razen tega je imela opravka z igralci, ki jim ni igranje poklic, zato je bilo delo toliko težje.

Za igralce Radijskega odra pa je bil študij s priznanim režiserom odkrivanje novih načinov izraza, spoznavanje velike predanosti in ljubezni gledališču ter korak naprej v igralškem zorenju.

Gospa Baranovič - Battelino je že pred letom z Radijskim odrom nastudirala nekaj del in je svojo režijo razširila v dragoceno izpopolnjevanje govorne in igralške tehnike igralcev. Zdaj je to delo nadaljevala. Igralska izpopolnitev tega, predvsem mladega tržaškega povojnega rodu, ki se je oklenil resnega dela v okviru Radijskega odra, dolguje Battelinovi svojo zahvalo. Zeleli bi, da bi tržaški poslušalci občutili resno prizadevanje, ki teži le za tem, da bi jim RO mogel čim lepše in čim pristneje posredovati lepoto dramskih umetnin. Gospo Balbino Baranovičevo pa bomo spet z veseljem pozdravili, ko bo našla čas, da bo prišla med nas.

— • —

Cdmevi na našo anketo

GROPADA

V novembrski številki smo objavili nekaj odgovorov na anketo o radiu, ki smo jo izvedli med srednješolsko mladino. Zeleli smo slišati tudi mnenja podeželja in ostalih meščanov, starejših poslušalcev, delavcev, vajecev, uradnikov, gospodinjstkih pomočnic, trgovcev in še marsikoga drugega. Danes pri-

NA VALOVIH NAŠE

VSAK DELAVNIK

Jutranji koledar (Svetnik dneva, godovniška imena, spominski dnevi) in jutranja glasba po otvoritvi ob 7.00. Poročila ob 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 in 23.15. V svetu kulture (Franc Jeza) ob 12.45. Dnevni pregled tiska ob 14.30. Šport (Bojan Pavletič) ob 20.00. Misel za lahko noč (Miha Baloh) ob 23.59.

VSako NEDELJO

Začetek oddaje ob 8.00. Poslušali boste ... od nedelje do nedelje na našem valu (Saša Martelanc) ob 8.30. Kmetijska oddaja (dr. Ivan Baša) ob 9.00. Prenos sv. maše iz cerkve sv. Justa ob 10.00, vmes pridiga g. Petra Sorlija. Vera in naš čas (St. Zorko) ob 12.00. Kdo, kaj, zakaj ... kronika sedmih dni v Trstu (Mitja Volčič) ob 13.00. Radijski vestnik ob 19.00. Nedelja v športu (B. Pavletič) ob 22.00. Glasba po željah vsako nedeljo, torek in petek ob 13.30.

TEDEN OD 14. DO 20. FEBRUARJA

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijsko gledališče: Stolp nad kokošnjakom, igra v 3. dej., ponovitev (V. Calvino - Fr. Jeza); ob 21.00 **Pesniki in njih stvaritve:** Aleksej Koljcov (Vinko Beličič).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Male dame, 4. nadalj. (L. May - N. Cechet, prev. F. Gašperlin); ob 19.00 **Utrinki iz znanosti in tehnike;** ob 20.30 Giancarlo Menotti: **Medium**, opera; približno ob 22.00 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Osnove sodobnega kmetijstva (ing. J. Košir); ob 18.10 **Slovanski skladatelji** — Čajkovski: Labodje jezero, suita iz baleta; ob 19.00 **Sola in vzgoja** (urejuje prof. Iv. Teuerschuh): Kako razvijemo otrokovo čustveno življenje (Milica Bergant); ob 21.00 **Ilustrirano predavanje:** Tuje jadro na obzorju — Prstan Polikrata, samosilnika grških vod (M. Javornik); ob 22.00 **Umetnost in življenje:** Svicarsko kulturno pismo (Dušan Pertot); ob 22.15 **Komorna glasba:** Pavel Šivic.

• **Sreda.** Ob 18.00 **Z začarane police:** Otroci sreče (E. Martinuzzi); ob 19.00 **Zdravstvena oddaja** (dr. M. Starc); ob 21.00 **Radijsko gledališče:** Koriolan (W. Shakespeare - O. Župančič, priredba B. Baranovič), drama v 5. dej.

• **Četrtek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Življenje Babiloncev in Asircev (dr. Fr. Orožen); ob 18.00 **Harfistka Grazietta** Trost: Schubert, Tournier, J. de la Presle, Prokofiev; ob 19.00 **Širimo obzorja** (oddaja za šolsko mladino): Fred Banting (Drago Petkovšek); ob 21.00 **Obletnica tedna:** Alessandro Volta, 215-letnica rojstva (M. Pavlin); ob 21.15 **Simfonična glasba:** Schubert, Confalonieri, Mendelssohn, dir. Alberto Zedda; ob 22.00 **Iz sodobne književnosti:** Renzo Rosso, Zapeljevanje (J. Tavčar).

• **Petek.** Ob 18.00 **Lovski spomini Ivana Rudolfa:** Potegavščine; ob 19.00 **Sestanek s poslušalkami** (ureja Marjana

Prepeluh); ob 21.00 **Umetnost in prireditve v Trstu** (ureja Fr. Jeza); ob 22.00 **Znanost in tehnika:** Kako nastane avto, I. (ing. Aljoša Vesel); ob 22.15 **Slovenski solisti:** pianist Marijan Lipovšek, skladbe Pavičiča, Milojeviča.

• **Sobota.** Ob 16.00 **Dante Alighieri:** Božanska komedija - Vice, komentar prof. Boris Tomažič, prevod spevov Alojz Gradnik, recitacija prof. Jože Peterlin; ob 18.00 **Radijska univerza:** Kemija razkriva zlorabe živila (ing. Miran Pavlin); ob 19.00 **Pisani balončki** (sestavlja Krasulja Simoniti); ob 21.00 **Dramatizirana zgodba:** Obisk za Danijela (A. Valdarini, prevedel S. Martelanc).

TEDEN OD 21. DO 27. FEBRUARJA

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijsko gledališče: Mesec dni na kmetih, komedija v 5. dej., ponovitev (J. S. Turgenjev, prev. J. Vidmar); ob 21.00 **Pesniki in njih stvaritve:** Elisabeth Barrett-Browning (Martin Jevnikar).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Male dame (L. May - N. Cechet, prev. Fr. Gašperlin), konec; ob 19.00 **Utrinki iz znanosti in tehnike;** ob 20.30 M. Musorgski: Boris Godunov, opera.

• **Torek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Osnove sodobnega kmetijstva (ing. J. Košir); ob 18.10 **Slovanski skladatelji;** ob 19.00 **Sola in vzgoja** (urejuje prof. Iv. Teuerschuh); Mladoletni zločinci včeraj in danes; ob 21.00 **Ilustrirano predavanje:** Tuje jadro na obzorju — Legenda o Vineti, potopljeni prestolnici kralja Sama (napisal Mirko Javornik); ob 22.00 **Umetnost in življenje:** Osma rimska kvadrienala (ing. Miran Pavlin); ob 22.15 **Komorna glasba:** Stevan Mokranjac.

• **Sreda.** Ob 18.00 **Z začarane police:** »Ošabna trgovčeva hčerka«, pravljica (Ivanka Cegnar); ob 19.00 **Zdravstvena oddaja** (dr. Milan Starc); ob 21.00 **Radijsko gledališče:** Usad na severni postaji, drama v 3. dej. (Ugo Betti, prev. Martin Jevnikar).

• **Četrtek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Življenje Asircev in Babiloncev (dr. Fr. Orožen); ob 18.10 **basist Ettore Geri;** ob 19.00 **Širimo obzorja** (oddaja za šolsko mladino): Sprehodi po tržaških muzejih — muzej v gradu Sv. Justa (Jože Peterlin); ob 21.00 **Obletnica tedna:** Spomin na Žižko, vodjo čeških husitov, ob 600-letnici rojstva (dr. Boris Mihalič); ob 21.15 **Simfonična glasba:** Mozart, Bugamelli, Verdi, Martucci, Rimski-Korsakov, dir. Ferdinando Guarnieri; ob 22.00 **Iz sodobne književnosti:** »Igor Sentjunc: Molitev za morilca« (Franc Jeza).

• **Petek.** Ob 18.00 **Lovski spomini Ivana Rudolfa:** Po hudi zimi (konec niza); ob 19.00 **Sestanek s poslušalkami** (ureja Marjana Prepeluh); ob 21.00 **Umetnost in prireditve v Trstu** (ureja Franc Jeza); Ob 22.00 **Znanost in tehnika:** Kako nastane avto, II. del (ing. Aljoša Vesel); ob 22.15 **Slovenski soli-**

RADIJSKE POSTAJE

sti: Violinist Rok Klopčič, skladbe Suka, Szymanovskega, Prokofijeva in Kojoja.

• **Sobota.** Ob 16.00 **Dante Alighieri:** Božanska komedija - vice; komentar prof. Boris Tomažič, prevod spevov A. Gradnik, recitacija prof. Jože Peterlin; ob 18.00 **Radijska univerza:** Kemija odkriva zlorabe živil (ing. Miran Pavlin); ob 19.00 **Pisani balončki** (sestavlja Krasulja Simoniti); ob 21.00 **Dramatizirana zgodba:** Mož v sliki (Roderick Wilkinson, prev. dr. Boris Mihalič), fantastična zgodba.

TEDEN OD 28. FEBR. DO 5. MARCA

• **Nedelja.** Ob 17.00 **Radijsko gledališče:** »Umetelni ogenj«, igra v 3 dej., ponovitev (L. Chiarelli - M. Jevnikar); ob 21.00 **Pesniki in njih stvaritve:** Angiolo Poliziano (J. Jež).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 **Oddaja za najmlajše:** Pepe Modrijan (Vilko Čekuta); ob 19.00 **Utrinki iz znanosti in tehnike:** ob 20.30 Ermanno Wolf-Ferrari; »Štirje grobjanje«, opera; približno ob 22.00 **Mala literarna oddaja.**

• **Torek.** Ob 18.00 **Radijska univerza:** Osnove sodobnega kmetijstva (Janko Košir); ob 19.00 **Šola in vzgoja:** »Pomen in važnost duševne higijene« (E. Košuta); ob 21.00 **Radijsko gledališče:** »Kdo je avtor?« (Niko Kuret); ob 22.15 **Glasba Josipa Pavčiča.**

• **Sreda.** Ob 18.00 **Bližnja in daljna smučišča:** »Vzpenjača na novo odkriva Višarje« (Rafko Dolhar); ob 19.00 **Zdravstvena oddaja** (dr. Milan Starc); ob 21.00 **Radijsko gledališče:** »Služim«, radijska drama (H. Tierlinck - L. Lombar).

• **Četrtek.** Ob 18.00 **Radijska univerza:** »Življenje Babiloncev in Asircev« (Fr. Orožen); ob 18.10 **Komorna glasba:** Bach, Beethoven — pianist F. Peressoni; ob 19.00 **Širimo obzorja:** »Franc Liszt« (D. Pertot); ob 21.00 **Obletnica tedna:** »160-letnica ameriške prestolnice Washington« (B. Mihalič); ob 22.00 **Iz sodobne književnosti:** »Ottiero Ottieri in njegova knjiga »Donnarumma v napadu« (J. Tavčar); ob 22.15 **Simfonični koncert:** Berlioz, R. Strauss, Bossi — Trž. filharm. orkester.

• **Petek.** Ob 18.00 **Radijska univerza:** »Kemija razkriva zlorabe živil« (Miran Pavlin); ob 19.00 **Postno predavanje** (L. Škerl); Skrivnost Cerkve med nami — razodetje skrivnostne božje volje (J. Ukmar); ob 22.00 **Znanost in tehnika:** »Skrivnost energije« (Joško Lahajner); ob 22.15 **Lajovčevi samospelvi,** poje Ondina Otta.

• **Sobota.** Ob 16.00 **Dante Alighieri:** Božanska komedija (komentar prof. B. Tomažič, prevod spevov A. Gradnik, recitacija prof. J. Peterlin); ob 18.00 **Pisani balončki** (Krasulja Simoniti);

ob 19.00 **Sestanek s poslušalkami** (M. Prepeluh); ob 21.00 **Dramatizirana zgodba:** »Sveder« (Pugnetti, prevedel Mirko Javornik).

TEDEN OD 6. DO 12. MARCA

• **Nedelja.** Ob 17.00 **Radijsko gledališče:** »Ujetnik med oblaki«, rad. igra (Saša Martelanc); ob 21.00 **Pesniki in njih stvaritve:** »Aleksander Puškin« (J. Peterlin).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 **Oddaja za najmlajše:** »Maček potepuh« (Neva Rudolf); ob 19.00 **Šola in vzgoja** (urejuje prof. Iv. Teuerschuh); Mladina pred mikrofonom; ob 20.30 »Glumači«, opera (Ruggiero Leoncavallo); približno ob 22.00 **Mala literarna oddaja.**

• **Torek.** Ob 18.00 **Radijska univerza:** Osnove sodobnega kmetijstva (Janko Košir); ob 19.00 **Postno predavanje:** »Uresničenje božjega sklepa v polnosti časov« (msgr. Jakob Ukmar); ob 21.00 **Ilustrirano predavanje:** Tuje jadro na obzorju — prigode morskih razbojnikov od praveka do danes: »Roger de Flor, jastreb Sredozemskega morja (M. Javornik); ob 22.00 **Umetnost in življenje:** »Eksperimentalni film« (Danilo Sedmak); ob 22.15 **Skladbe Alojza Srebotnjaka.**

• **Sreda.** Ob 18.00 **Bližnja in daljna smučišča:** »Cortina, olimpijsko središče« (R. Dolhar); ob 19.00 **Zdravstvena oddaja** (dr. M. Starc); ob 21.00 **Radijsko gledališče:** »Deževni večer«, igra v 3. dej. (P. Riccora, prev. L. Mlekuž).

• **Četrtek.** Ob 18.00 **Radijska univerza:** Življenje Babiloncev in Asircev (Franc Orožen); ob 18.10 **Komorna glasba:** Porpora Corti, Debussy, Saint-Saens; violinist Vattimo, harfistka Trost; ob 19.00 **Širimo obzorja:** Sprehodi po tržaških muzejih: »Botanični vrt« (Tone Penko); ob 21.00 **Obletnica tedna:** »100-letnica rojstva italijanskega narečnega pesnika Salvatora Di Giacomo« (Janko Jež); ob 22.00 **Iz sodobne književnosti:** Mimi Malenšek in njen roman »Črtomir in Bogomila« (M. Jevnikar); ob 22.15 **Simfonična glasba:** Schubert, Respighi, Viozzi; igra Trž. filh. orkester.

• **Petek.** Ob 18.00 **Radijska univerza:** »Kemija razkriva zlorabe živil« (Miran Pavlin); ob 19.00 **Postno predavanje:** »Apostola Pavla doživetje pred Damaskom« (J. Vodopivec); ob 22.00 **Znanost in tehnika:** »Televizija v industriji« (M. Kalin).

• **Sobota.** Ob 16.00 **Dante Alighieri:** Božanska komedija (komentar prof. B. Tomažič, prevod spevov A. Gradnik, recitacija prof. J. Peterlin); ob 18.00 **Pisani balončki** (Krasulja Simoniti); ob 19.00 **Sestanek s poslušalkami** (M. Prepeluh); ob 21.00 **Dramatizirana zgodba:** »Roki« (Darko Marinkovič).

občujemo nekaj misli, ki nam jih je napisal g. **Aleksander Mužina** iz Gropade. Med drugim pravi:

Naši poslušalci zelo pogrešajo otroškega petja na slovenski radijski postaji. Morda je vredno omeniti, da naši ljudje vedno poslušajo otroške oddaje — zdi se mi, da te najrajši — čeprav ne vem, zakaj. V teh oddajah je precej orkestralnih vložkov, ali ne bi bilo mogoče vključiti kdaj pa kdaj tudi vložke z otroškimi petjem, seveda tam, kjer je to mogoče. Morda bi bilo tudi sicer kdaj na sporedu po nekaj minut otroškega petja.

Sploh je premalo oddaj z nastopanjem slovenskih ansamblov in pevskih zborov. Tu mi slimi predvsem domačih. Zelo radi poslušajo ljudje dovršeno petje poklicnih ali polpoklicnih zborov iz Ljubljane, vendar nam nekaj manjka, če ni tudi domačih zborov s Tržaškega in z Goriške.

Nedeljski spored je po mnenju naših ljudi, in to sem ponovno slišal in sem sam istega mnenja, preskromen. Zdi se mi, da bi moral biti največji poudarek in največja skrb posvečena prav nedeljskemu sporedu. Vseeno, če bi se ta dan vse preveč dobrega zgostilo. Struktura našega nedeljskega poslušalstva to zahteva. Tak spored kot je danes, ne posluša pri nas po mojih cenitvah kaj dosti ljudi. Ljudje si žele ob nedeljah pestre in žive glasbe, humorja, reportaž z vasi, poročil o življenju in kulturnem udejstvovanju na našem podeželju, razgovore s starimi ljudmi, z mladino, tako bodo zaživel naša dialekti, ki morda že kje izumirajo, težnje in želje naših vasi. Ne bom rezel, če pravim, da si ljudje želijo vseh takih stvari, ne pa le klasične glasbe.

Pogrešamo glasbenih ugank.

Mladina pravi: Dajte nam športa! Veliko športa!

To je nekaj pripomb. Pa brez zamere!

S spoštovanjem

Aleksander Mužina

OPČINE

Z velikim zanimanjem in užitkom sem poslušala igro »Nevesta s Korinja«. Govorila sem tudi z drugimi in niso mogli prehoviti oddaje. Vem, da ne morete igrati samo takih iger, toda igrajte vsaj vsak mesec eno tako domače veselo delo. Tako boste zadovoljili poslušalce. Hvala za oddajo vsem, ki so jo pripravili!

Trgovska pomočnica
v trgovini P.

Opozorjamo

V sporedu Radijskega gledališča opozarjamo na oddajo 17. februarja, ko je na programu Shakespearov **Korolan**. Igra ga Radijski oder, kot gost pa režira Balbina Baranovič.

Tudi ne zamudite radijske drame »Služim«, ki je na sporedu 2. marca, ob 21. uri. Pisatelj nam prikaže sestro v samostanu, nato njeno pot v svet, njene zablode in padec ter pretresljivo katarzo in pot nazaj k Bogu. Tudi to delo je naštudirala za RO gospa Baranovič.

Med ostalimi deli opozorimo še na zanimivo in dobro pisano dramatizirano zgodbo »Roki«, ki je na sporedu 12. marca. Napisal jo je Marinkovič.

Tudi letos je uvrstilo radijsko vodstvo v svoj spored postna predavanja. Začel bo z njimi msgr. Jakob Ukmar. Brez dvoma bodo ta razmišljanja pritegnila pozornost radijskih poslušalcev.

PO NAŠIH KNJIŽNICAH

V našem času so se informacijska sredstva izredno razvila in pomnožila: dnevni in periodični ilustrirani časopisi, radio, televizija omaja vedno več občinstva. In vendar vse to ni moglo izpodrinuti knjige. Ta ostaja še vedno tihi prijatelj, ki posreduje človeku znanje po njegovem okusu; pri naša mu razvedrilo in vedrost.

Pred kratkim so potekla tri leta, kar so odprli knjižnico, ki ima v Trstu nedvomno največ obiskovalcev, Biblioteca del Popolo di Trieste v ulici Polonio. V letošnjem maju si je na primear izposodilo knjige okoli 3.750 oseb, to je dnevno 208. Zanimivo je pogledati, kdo si izposoja knjige. Na čelu obiskovalcev omenjenega meseca so gospodinje, ki jih je bilo 938, sledijo delavci, študenti, uradniki, pokojenci, učitelji, svobodni poklici, itd. Temu velikemu obisku se ni čuditi, saj se knjižnica skrbno izogiba vsem omejitvam. Knjige izposoja brezplačno, brez varščine in vsakomur, ne samo posameznikom, ampak tudi tržaškim šolskim in kulturnim ustanovam, jetnišnicam, bolnišnicam.

Ob otvoritvi je imela knjižnica okoli 20.000 knjig, ki so vse najnovejše izdaje. Danes jih ima nad 36.000. Če pomislimo, da med njimi ni starih knjig, ki pogosto v raznih knjižnicah polnijo police, pa se zanje nihče ne zmeni, je to že kar lepo število. Med knjigami so zastopana različna področja: italijanska in tuja beletristika starih in sodobnih avtorjev, vse veje znanosti in umetnosti, tehnika, razni priročniki za izpopolnjevanje v raznih poklicih, itd. Posebno bogat je tudi mladinski oddelk, ki šteje danes nad 4.000 knjig. Med izposojenimi knjigami prednjači naravno beletristika, na katero je odpadlo v letošnjem maju od izposojenih 3.750 knjig nad 2.000. Na leto si izposodijo Tržačani nad 35.000 knjig.

Ljudska knjižnica ima tudi slovenski oddelek z okoli 600 knjigami, ki so izbrane prav tako po načelu: samo novo in najnovejše! Višji bibliotekarski nadzornik dr. Stelio Crise, ki mi je dal v najinjem pogovoru ljubezno vse zelene podatke, je le obžaloval, da si Tržačani le malo izposojajo slovenske knjige. Ne da bi ne bilo med obiskovalci Slovencev, vendar si raje izposojajo italijanske knjige, slovenski razumniki zlasti znanstvene. In vendar je slovenska polica kar pestro založena; med drugim so zastopani tudi slovenski klasiki znanja najnovejše ljubljanske izdaje. Pri bežnem pregledu smo ugotovili, da so bili na primer posamezni izvodi Jurčičevih, Levstikovih in Šorlijevih zvezkov izposojeni v vseh treh letih le po enkrat. Trdina pa trikrat.

Ljudska knjižnica v ulici Polonio ima za svoje zaklade na razpolago dve veliki sobani in posluje z osebjem 14. ljudi, kar je vsekakor pri tem obratu premalo. Ima za razvažanje knjig tudi svoj bibliobus, njena Ahilova peta je pa ta, da nima čitalniških prostorov, kakor jih ima podobna ustanova pri Sv. Jakobu.

Franc Orožen

DANILO LOVREČIČ

Ko sem prišel na svet

Deset minut po mojem rojstvu so temni oblaki pokrili nebo, od zahoda proti vzhodu so švignili bliski, grom je pretresal dolino. Vse zemeljske sile so protestirale proti mojemu rojstvu.

»Slabo znamenje, nesrečen bo,« so prerokovali ljudje. Sam pa sem ležal v temni sobi, se jezil, ker me grmenje ni pustilo spati in se nisem zmedel za besede klepetavih žensk, ki so prerokovale mojo usodo. Pravzaprav niso bile njihove besede nič novega. Zavedal sem se že, da sem prišel v solzno dolino. Njih besede so se mi zdele še mile. Nesrečne! Kdo pa ni nesrečen na tem svetu? Poglejte princesinje! Imajo vse, kar hočejo, pa so vendar žalostne, ker se ne smejo poročiti s tistim, ki ga ljubi srce; pogledjte filmske zvezde in naše gledališke igralce! Tudi oni imajo vse, kar hočejo, pa so vendar enkrat na leto žalostni. Takšne so bile moje prve misli. Realist sem stopal v življenje! Ni me presenetila jeza neba, ne prerokovanje nesreče. Pričakoval sem vse to. »Sovražili te bodo, zavidali in nasprotovali,« mi je dejal Gospod, ko sem odhajal »Ti pa jim vračaj ljubezen, razumevanje in potrpežljivost.« Potrpežljiv sem že bil, če ne bi bil tistim ženskam vrgel kaj v glavo, ko so neprestano žlobudrale pred vratmi! In dokončno sem ugotovil, da sem res potrpežljiv, ko so vdrle v sobo, da bi ugovile, komu sem podoben, če sem lep in če sem močan. »Moč je postranska stvar. Pamet in volja sta koristni za življenje,« so govorile moje misli. Obkolile so moje ležišče in poslušal sem prvo neumno besedičenje v svojem življenju.

»Kako je lep!« je pravila ena.

»Sestri je podoben!« Te besede so mi naznanile prvo nesrečo. Druga, obilna, mi je pritisnila svoj ogromni prst na nos.

»A, čiki, čiki, čiki, čiki!« Razjezilo me je. Se danes se pozna tisti prst na nosu. Napravil je iz mojega nosa krompir. Zopet druga, visoka suha in z naočniki, me je hotela povleči za lase, a jih hvala Bogu še nisem imel. Gledal sem jih, se skušal nasmehniti lepi gospodični, ki je stala tiho za njimi in me samo mirno gledala, a mi ni uspelo. Pozabil sem bil, da se novorojenčki ne znajo smejati. Z roko sem si z odločno kretnjo potegnil rjuho na obraz. Ona debela gospa pa me je tedaj prišla za nogo in jo v roki tehtala. Nato pa je, morda tudi sebi v tolažbo, dejala:

»Težak bo!«

»Ne, ne, draga gospa, težak pa res ne bom,« bi bil rad zavpil, »študirat pojdem. Vreče lahko vi nosite!« Rad bi jih bil preplašil, pa so ostale. Ko so skupno ugovile mojo usodo, so se lotile drugih stvari. Obrekovale so vse, ki niso bile prisotne, nato je ena žalostno in vzdihujoče povedala, da čuti bolečine v želodcu in takoj je drugo bolela noga, tretjo neprestano glava, četrto srce, peto križ, šesto tudi križ, sedmo ni trenutno nič bolelo, pa je vse one bolečine že neštetočrat občutila. Začel sem jokati. Ne zato ker so se mi smilile, ampak v upanju, da se bodo spravile ven. Dosegel sem prav nasprotno. Obkolile so me, me tolažile, ena je tresla posteljo in to me je zelo jezilo. Zajokal sem še bolj. Tedaj se je tista debela zadrila na suho in visoko z naočniki:

»Ti si ga preplašila s svojim debelim glasom!«

»Čuj jo neumnico! Jaz, da sem ga preplašila! Ko ves čas molčim! Ti, ti, ki kar naprej trobiš neumnosti, reva!«

»Ste jo slišali norico? Boš...!«

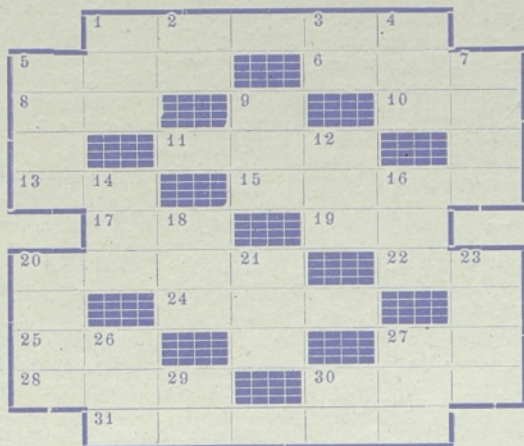
In sta si bili v laseh. To me je navdušilo in nisem več jokal

»Saj ni tako žalostno in trnjevo, kot je pravil Gospod, to življenje,« sem si mislil, »če človek tako uživa!«

Ena je bila že upehana in ko je opazila, da samo sprejema in nič ne oddaja, se je pognala proti vratom in vpila, da gre po moža. Druga je skočila za njo:

»Kaj? Po moža? Ti bom že jaz dala moža!« Stekli sta po stopnicah navzdol, ostale so planile za njima in jaz sem ostal sam. Tekel bi bil tudi jaz za njimi, pa kaj ko nisem mogel.

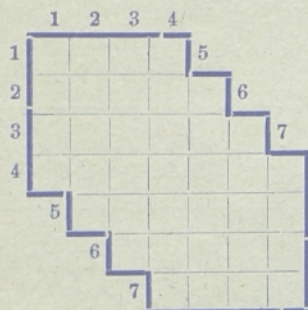
ZLOGOVNA KRIZANKA (20 točk) (Aleksander Mužina)

Vodoravno: 1. dvanajsterec, 5. opoj, 6. podžigati s klici in ploskanjem, 8. zgodaj, 10. krpati, šivati, 11. celina, 13. opomba, zapisek; 15. votlenka, 17. oken-ce, 19. boginja zmage, 20. veslači ka-jakov, 22. sprehajališče, 24. družinski praznik, obljuba zvestobe, 25. počasi, 27. tuje žensko ime, 28. reka na Pri-morskem, 30. zaslepljevati, za nos vo-diti, 31. razlikovati (namenilnik).

Navpično: 1. vrsta ogrinjala; igra, 2. Slovenski dnevnik, 3. žensko ime, 4. muslimanski menihi, 5. višnjevec, 7. znano jezero v Južni Ameriki, 9. pri starih Slovanih so imeli važno besedo, župani, 12. vrste javora, mahleni, 14. muze vesele igre, 16. nikalni prislov, 18. pokveke, spakedranec, 20. vojaške po-stelje, 21. veter, ki prinaša dež, 23. na-sprotovati, 26. pastirji, ki nimajo stal-nega doma, 27. gora v Transkavkaziji, 29. sela, kraji, 30. pojavi na vodi.

MAGIČNI LIK (10 točk) (Aleksander Mužina)

Vodoravno in navpično: 1. Duševni prevrat, zlomitev, 2. oglas, razglas, 3. Turek, 4. opajalen, 5. brsteti, 6. nena-sitnost, 7. moško ime.

POSETNIČI (10 točk) (Andrej Beličič)

POLDO DRIGOS

OMSK

Kateri Stritarjev spis bere ta gospod?

RADA GRMAR

MI.

Rada Grmar iz Milana (tam je slov. izseljenka) je pred dnevi obiskala Trst in okolico. Rešite posetnico in zvedeli boste, katera zanimivost ji je tam naj-bolj ugajala.

PREGOVOR (20 točk) (Andrej Beličič)

NAJTI — SVECA — KIJEV — JE-SEN — POLJE — JETRA — LISTAVEC — SKOKI — GANITI — PISMO — OPRATI — KRICATI — KOVAC — PALICA.

Črtaj iz vsake besede tri zaporedne črke in dobiš boš izrek.

ŠTEVILČNICA (20 točk) (Andrej Beličič)

1 2 3 4 — 5 — 6 7 8 9 6 — 10 9 — 5 7 2 3 11 3 8 10 13 10 — 10 13 — 6 3 4 13 — 14 9 15 9 — 5 7 2 3 11 3 — 8 12 13 10 — 5 — 10 9 16 13 6 13 4!

Ključ:
16 7 4 3 11 10 9 1 — zna »coprati«
14 8 13 2 — letoviški kraj v Sloveniji
5 6 7 12 — izmišljena žival
15 9 — osebni zaimek

DOPOLNJEVALNICA (10 točk) (Andrej Beličič)

RU...A; ZNA...ST; KO....
CA; U....ITI; ZA....TI; BA...T; K...EN; S...A; U....CITI; RO...V.

Namesto pik vstavi naslednje bese-de: KRIV, STNI, CLOVE; STNI, PIJ, KA, PAK, DAVI, AM, ANO in dobiš boš pregovor.

DESET VPRAŠANJ IZ SPLOŠNE IZOBRAZBE (10 točk)

1. Kako se je imenoval prvi zgodovin-sko znani kralj Egipta? (Ramzes I., Menes, Keops).

- Kaj je trahom? (Očesna bolezen, vr-sta kače, pojem v fiziki).
- Katero šahovsko partijo imenujemo nesmrtno? (Andersen - Kieseritzky, Talj - Averbach, Gligorič - Petros-jan).
- Kateri znani rimski pisatelj je pri-šel v Rim kot afriški suženj? (Te-rentius Afer, Tullius Cicero, Anna-cus Seneca).
- Kaj je rdeči merkur? (Dragocena znamka, ozvezdje, prosluli gang-ster).
- Koliko let je živel najstarejši člo-vek na svetu, Thomas Carn? (115 let, 156 let, 207 let).
- Katero živo bitje ima 213 kosti? (Kit, človek, medved).
- Cigava mati je bila Letizia Rámo-lino? (Marconijeva, Napoleonova, Zandonaijeva).
- Kdo je zložil opereto »Orfej v pe-klu? (Suppè, Offenbach, Gobec).
- Kateri je bil zadnji ameriški film Grete Garbo? (Ninočka, Ne varaj me z mano, Ana Karenina).

REŠITVE IZ ZADNJE ŠTEVILKE

ZLOGOVNA KRIZANKA

Vodoravno: 1. Partikularen, 5. zo-diak 7. večina, 8. Tarifa, 10. Nica, 11. rabiti, 12. boa, 13. senilen, 14. obilen, 15. goniti, 16. Hanika, 17. Gorica, 18. komika, 20. vola, 21. pilot, 22. kava, 23. satira, 24. lamele, 25. titani, 26. dominirati.

Navpično: 1. parvenisi, 2. tičica, 3. kuna, 4. rentabilen, 5. zofa, 6. aktua-len, 9. riti, 11. raniti, 12. bobika, 13. senica, 14. onika, 15. gorila, 16. Ha-miti, 17. govoriti, 18. Kolorado, 19. ka-valeti, 21. piti, 22. kamera, 23. sani, 24. lani.

MAGIČNI LIK

1. grad, 2. rumen, 3. amater, 4. de-telja, 5. neljub, 6. rjuhe, 7. Abel.

POSETNIČA

Prestolonaslednik.

POSETNIČE

1. Deseti brat
2. Otok in Struga
3. Mačkova očeta
4. Elegija svojim rojakom
5. Na Klancu
Navpično beremo: Domen.

MAGIČNI LIK

1. Kras, 2. roman, 3. amulet, 4. Salo-mon, 5. nemara, 6. torej, 7. naka.

Opomba: Zmagovalec ugankarskega natečaja v preteklem letniku je g. Jo-ško Bratina iz Gorice, ki bo dobil lepo knjigo. Čestitamo!

Ugankarsko stran uredil M. Schart.

Za dobro voljo

Karel: »Koliko oseb pa dela v tvojem uradu?«

Marij: »Polovica.«

Pariško pokopališče Pève Lachaise je zelo lepo. Nasproti pokopališča je majhen bar, kjer ti postrežejo z različnim konjakom. Na vratih je napis: Bolje tu, kot tam. Bar je vedno poln ljudi.

Neka precej debela gospa je šla k znanemu krojaču in ga vprašala, katere barve obleke bi ji najbolj pristajale.

»Gospa,« je rekel izvedenec, »ko je Bog ustvaril metuljčke in kolibrije, jih je pobarval s pisanimi barvami, toda ko je ustvaril slona, ga je pobarval samo s sivo barvo.«

»Zakaj pa si tako vesel?« vpraša Jurij prijatelja, ki se zadovoljno smeje.

»Moja žena je izgubila zakonski pristan.«

»In to te tako veseli?«

»Seveda. Veš, komaj čakam, da mi bo to povedala. Prstan sem namreč našel v žepu svojih hiač.«

Franc pride k prijatelju Antonu in mu skrivnostno reče:

»Stavim tisoč lir, da ne veš, zakaj sem prišel k tebi.«

»Kaj ne,« je odgovoril prijatelj. »Denar bi si rad sposodil, kakor je tvoja navada.«

»Žal mi je, a to pot si se zmotil, stari. Prišel sem samo na kratek kle-

pet. Vidiš, izgubil si stavo. Daj mi tistih tisoč lir, za katere sva stavila.

Slaven violinist pohajkuje s svojim prijateljem po mestu. Prideta pred ribarno. Ko zagleda violinist v izložbi ribe, ki so z odprtimi usti in zapčenimi očmi ležale druga poleg druge, nenadoma vzklikne: »Sveta nebesa! Zdaj sem se spomnil, da moram popoldne igrati na koncertu.«

Tri gospe pri čaju razpravljajo o silni nerodnosti svojih mož.

»Sam Bog ve, kaj bi moj mož počel, če bi pustila samega en teden,« je rekla prva. »Pomislite, da ne zna skuhati niti jajca.«

»Kaj to! Da bi videli mojega! Če grem za kak dan k svoji materi, hodi ves izgubljen po stanovanju kakor otročiček.«

»No, potem bi morali poznati mojega! Če si hoče prišiti gumb ali si zašiti nogavice, kliče mene, da mu vdenem šivanko.«

Ravnatelj velike pariške banke je obiskal podružnico na deželi.

Vsa okenca prazna. Vseh šest uradnikov je v sobi zadaj igralo karte. Ravnatelj je pritisnil na gumb in začel divje zvoniti. Uradniki se niso zmenili za to, la natakari iz bližnjega bara je prinesel šest skodelic kave za igralce.

DVE UGANKI Z ODGOVOROM

(Danilo Lovrečič)

AVTOBUS IN...

»No, stisnimo se malo! No, vi gospod, kaj tam čepite, stopite malo naprej. Prav nič razumevanja nimajo za nas, ki čakamo tu, na dežju. Gospa, prosim

vas... Moj Bog, kakšni so ljudje! Le da so oni na dobrem, za druge jim ni mar...«

»Ampak, kam naj grem naprej, za zlomka? Kaj ne vidite, da smo kot ribe v škatlji? Oprostite gospod, jaz stojim tu dobro, za vas me pa ne briga. Počakajte naslednji avtobus!«

Kdo govori to? Gospod, ki bi se rad prerinil v natlačeni avtobus in drugi, ki je že noter?

Ne! To je isti gospod. Najprej govori, ko je še na tleh, nato pa, ko se je že s težavo stlačil noter.

NAPAKA

Gospod pomiva posodo. Žena sedi pred televizijskim aparatom in z zanimanjem in navdušenjem spremlja festival popevk. Gospod jo le kdaj pa kdaj pogleda po strani. Pomil je že krožnike in jih lepo zložil na mizo, da se odcede. Lonec je zdrgnil in ga postavil na polico v omari. Zdaj pomiva žlice. Vzel je malo sode in jo vrgel v toplo vodo...

Kakšno napako je naredil ta gospod?

Da se je poročil.

NAROCNIKOM IZ INOZEMSTVA

V zadnjem času smo dobili več vprašanj, kako naj poravnajo naročnino prejemniki Mladike iz inozemstva. Zelo enostavno. Pošljite nam tujo valuto v vrednosti 3 dolarjev ali 1800 lir v priporočenem pismu. Lahko pa se tudi poslužite mednarodnih poštinih nakaznic in nam nakažete denar preko pošte v svoji valuti in pošta nam tukaj izplača v lirah. Iz Amerike pa se poslužite Money order in nam jih pošljite. Vse prejemnike, ki jim je Mladika pri srcu pa naprošamo, da darujejo tudi kaj v tiskovni sklad uprave Mladike. Stroški so veliki. Radi pa bi Mladiko še izboljšali in vse to stane. Zelo bomo hvaležni za Vašo pomoč.

Uprava Mladike

Mladika priporoča domača podjetja in trdke:

NOVA MANUFAKTURNA TRGOVINA

Josip Podobnik

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 21-090

Zadovolji vsak okus, ima veliko izbiro in solidno postreže

TVRDKA

TRST

Trg S. Giovanni 1

Telefon 35-019

Kerže

tiskarna

trst, ul. sv. frančiška 20

telefon 29-477

GRAPHIS

DROGERIJA

Karel PODOBNIK

OPČINE - Proseška ulica 22 - Telefon 21-552

Zaloga vsega potrebnega blaga
Postrežba je hitra in solidna

CENA 100.- LIR